

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XX. ÉVFOLYAM, 3. (112.) SZÁM —

A Csiky Gergely Főgimnázium néptáncgáláján

(Csomós Roland felvétele)

A R A D
2016. június

PILLANATOK A CSIKY ÉLETÉBŐL

Ilona János felvétele

Ilona János felvétele

BALLAGÁS

*Ballagás után a Csiky Gergely Főgimnáziumban
Ilona János felvétele*

*Bentlakási búcsúztatás
Szilasi Róbert felvétele*

Ilona János felvétele

Csomós Roland felvétele

Csomós Roland felvétele

NÉPTÁNCGÁLA

Véres János felvétele

Tartalom

Juhász Béla: Ballagások	1
Irodalom, művészet	
Böszörményi Zoltán: Versek	2
Szép Mária Terézia: Csillagok	3
Grosz László: Gyereknep	3
Radnai István: Szabálytalan szonett a kórházkapuban	3
Juhász Béla: Fejem felett madarak	4
Nótáros Lajos: Arad marad (VII/3.)	5
A román kérdés	5
Blazovich László: Kerényi Károly	7
Juhász Béla: Nyomot hagyó könyvbemutatók	8
Ujj János: Bánáti sorsok	10
Tatár Etelka: Chicagói levél – Tavasz Chicagóban	11
Hitélet	
Szilvágyi Zsolt: Közösségi kihívások	12
Grosz László: Uramhoz	13
Történelem	
Dr. Merényi-Metzger Gábor: Alois von Howiger tábornok katonai törzskönyvi lapja	14
Blazovich László: Honismereti Akadémia Makón	15
Helytörténet	
Siska-Szabó Zoltán: Régi és új Arad (2.)	16
Ujj János: Volt egyszer egy Kaszója	17
Memoár	
Koreck Aladár: Röpcédulák	18
Regéczy Szabina Perle: Szemek tüzeiben	19
Rezik Aliz brüsszeli és bécsi nemzetközi zongoraversenyeken (1.)	21
Oktatás	
Fülöpné Bálint Anna Erika: „Hol volt...”	24
már nincs iskolám – Nagylak	24
Rogoz Marianna: Lengyel, magyar – két jó barát...	26
Egészség	
Penke Botond: Az öregedés és az Alzheimer-kór (III.)	27
Dr. Vajda Sándor: A mindennapi stressz	28
Útinapló	
Puskel Péter: Valencia, Valencia...	33
Keresztrejtvény	
Brittich Erzsébet: 170 éve született festő 140 évvel ezelőtt készült műve	36
Humor	
Kövér Péter: Mamika marokbeszélője	37
Sport	
Pálfi Kinga: Találkozás Lázár Erzsébet olimpikonnal	39

BALLAGÁSOK

Már az emlékeinkben nyugszanak. Elbúcsúztatta: diák az Iskolát, Iskola a diákot. Elballagtak ők, akikért létezik az Iskola.

Először a középiskolát búcsúztató, érettségi előtt állók ballagása, az utolsó csengőszó könnyfakasztó, fel-emelő rítusa. Amikor a Gaudeamus Igitur dallamára, még osztályfőnökük karjába kapaszkodva, a végzősök végigvonulnak az alma mater folyosóin. Méltóságteljesen, mint ahogy leperegtek a homokszemek milliárdjai a zsenge diákéletek homokóráján. Büszke tekintetek, egyenes gerincek, kesernyés mosolyok vagy éppen fel-szabadultak, egy-egy titkolni próbált legördülő könny-csepp, belenyugvás a visszafordíthatatlanba, fejekben cikázó emlékek tömege, elszalasztott lehetőségek, fel-villanó, kuncogásra készítő, vidám pillanatok, bajtársi összetartás, harsány röhögések, pad alatt írt szerelmes levelek...

Egy hétre rá a nyolcadikosok ballagása. Azoké, akik még korántsem szakadnak el iskolájuktól, tanáraiktól, hisz folytatják göröngyös útjukat a középiskolában vagy a szakiskolában. Már domborodó idomaikat eltakaró, fehér blúzban feszítő lányok, pelyhedző kamaszbajszú legények.

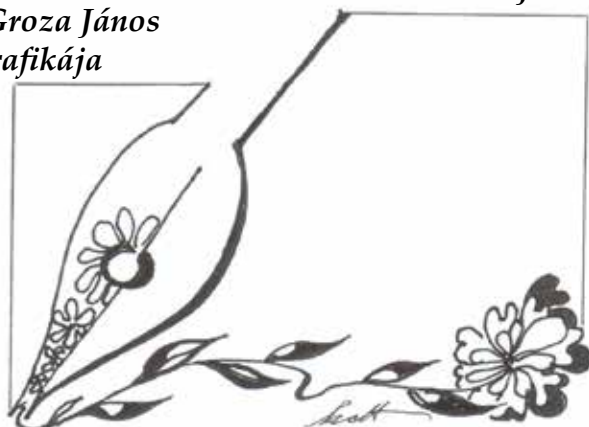
A negyedikesek sem maradhatnak le. Ők is elválnak a tanító nénitől vagy bácsitól, hogy egy szinttel feljebb, az általános iskolában ismerkedjenek tovább a világ titkaival. Vállukon botra akasztott kis batyuban ott bújik a „hamuban sült” pogácsa.

Szinte észre sem vették, hogyan szaladtak el a pajkos évek, amióta elváltak az óvónénitől meg a dadustól. Mára az oviban is hagyományossá vált a megkapó ballagási ünnepség. Kattannak a fényképezőgépek, villannak a vakuk, szülőknek, nagyszülőknek izgalomtól pirul orcájuk. Az óvó néni nehezen szedi össze gondolatait, remeg a hangja a meghatódottságtól.

Ballagunk. A búcsú emlékérlelő. És visszahívó. Lelkekben bíbor nyomot hagyó. Csillagokba tekintő. Tüdőt oxigénnel frissítő. Ünneplőbe öltöztető. Színes virágszirmokat szóró, csodás hagyomány.

Juhász Béla

Kettő Groza János
grafikája

Böszörményi Zoltán

VERSEK

RITARDANDO

Nem ellenséggel,
hanem önmagával
vívott csatákban
sérül meg az ember.
Bőrét láthatatlan penge
karistolja,
fohászkodik,
jót ígérget másnak,
nem magának.
Látni is
más szemével látna jobban,
de amit kéne,
azzal sem látja.
Hiteget,
és halasztgat
napot napra,
éveket éget,
míg el nem fogynak
a holnapok,
s a benne égő fények.

RUBATO

Örvények ringatják a dalt,
szárnyát verdesi az alt.
Hullámokba kapaszkodik,
mint víz húsába a ladik.
Az esti imák heve
a Hold fénygyökere.
Rejtjeleznek a habok,
a felszín mosolyog.
Mákonyos a mély,
rejtekében a sötét
némán felragyog,
szíve úgy dobog.
Szózatát,
véremmel oltanám.

SORDINO

Lángszóró sem égeti úgy
az ember bőrét,
mint ahogy lobog a lélek,
ha meggyújtja egy-egy
szorongás, félelemérzet.
Üszökké válik,
pille-pernye száll a feledésre.
Hiába társz ki ablakot,
széllovaidd
hasztalan ugratod,
a tűz villámaiban
megégett világ
átható szagát
kiűzni bentről
úgysem tudod.

ALLEGRO

Az orpheuszi álom
képekbe zár.
Káprázat, mérték, ihlet:
poétikai arzenál.
A játék tétje jóslat,
majd eldönti az Úr,
mi a rím és hasonlat.
Dobok vad ütemére
tigrisek szelídülnek.
Szemfényvesztő varázslat,
a mámor készülöben:
virtuóz örület,
az eltévelyedés magánya.

CSILLAGOK

Idősebb Toró Tibor egyetemi professzornak

Távoli titkokra csukódó halmazok,
fényükkel jeleznek felénk a csillagok,
végtelen peremén bármely elmerenghet,
fénye egyszer hozzánk mégis elérkezhet.

Űrbe szúrt magányról ha leválik a fény,
üstökös köszönt egy új világ küszöbén,
átbújik új idők legszűkebb tűfokán,
s a lelkünk kozmoszában társra lel talán.

Üzen a végtelen, csillagnyelven fényt szór,
megfejtetlen jelek rezegnek mindenhol,
mindenség mezején a Tejút csak sétány,
s a Nap rajta szőkén sétáló tündérlány.

Fényévek ékköve, csillagképek őre
értelmünk hajnalán simul a jövőnkre,
s egy csillaghullásban múlt és jövő násza
robban egy új létbe, örök körforgásba.

Időnk fényruhája titkokat rejteget,
csillagok fényjelzik a múltó éveket,
s némán búvkörükben amint megremegnek,
Istenről vallanak ők az embereknek.

Grosz László

GYEREKNAP

Végre minket ünnepelnek,
Szívből örvendek is ennek,
Elnézőbb ma Anyu velem –
Zsebpénzt, csokit elkönyvelem...

Lazsálhatok s fejre állva,
Rá se rántok a világra,
Közepének magam tartom,
Játszótéren, utcasarkon...

Lelkem többet mit is kérhet?
Mama-puszik s -ölelések
Halmozzanak minden napon,
Nagy boldogság – elmondhatom!

Radnai István

SZABÁLYTALAN SZONETT

A KÓRHÁZKAPUBAN

még nem akarok köszönés nélkül távozni
jó nekem ez az ország ez a világ
elfog az indulat a méreg ha távoli
arctalan ellenségek vetnek csíráit

közénk a gyűlöletet a testi kórt
egyikről sem tudunk semmit csak jön
tüdőből bűzből a csatornákból
tévéből árad hét nyelven a közöny

még nem akarok köszönés nélkül menni
húzzátok ki a drótot ami rángat
a mások kedvét lesni távozz el semmi
még szorítom kezed vágyamnak tárgya

és látni sem akarok gonosz fantom arcot
nem bújhattok meg én nem adom fel a harcot

*

FEJEM FELETT MADARAK

A kis udvar töredező cementjén két halott madárfióka. Hilda, a kölyök szuka még nem látott hasonlót. Ugat, mintha ellenség hatolt volna be felségterületére. Összeszedem, s nejlonzacskóba helyezem őket. A csomagot behajítom a kukába, a névtelen sírba. Hálátlan feladat. Nem kellett volna! Anyjuk, az ismerős feketerigó számonkérően repdes a fejem felett. El kellett volna temetni őket? Nem tudom. Olyan keveset voltak közöttünk, ezen a világon... Nem tudok válaszolni a kétségbeesett madárnak. Pedig szeretnék. Megmagyaráznom, hogy ez az élet rendje. A beteg madarak kiesnek a fészekből. Nem tudnak megkapaszkodni ott. S ha egyszer lecsúsztak, vissza már nem kerülhetnek. Törött szárnyúakat nem fogad be a fészek...

Állok az udvarra néző teraszon a megpakolt ruhaszáritó mellett. A barnára festett korlátra támaszkodok. Nézem a kis udvar hatalmasra terebélyesedett tujáit, a mosókonyha törött ablakait takaró, két méternél magasabbra nőtt, sosem nyírt bukszusokat, a szőnyegporolóra felkúszott, terebélyes rózsabokrot, a padláslépcső korhadt deszkáit, a kétemeletes, szomszéd ház repkény-nyel befutott tűzfalát, a lehullott vakolatot pótló nádszőnyeget, a kutyaházakat a kennelben, meg a kifutót, amelyen régebben ketten uralkodtak.

Egykor nagy volt a mozgás ezen a kis udvaron. Ipari táj. A lebontott, hátsó épületben hatalmas gőzkazán. Pakurával fűtötte Mitru. A mosókonyhában ipari mosógépek, inoxüstökben fortyogó kelmefesték, a vasaló helyiségből forró, gőzzel telített légáram terjedt kifelé, a padláson hatalmas kalander hengerei préselték simára az éttermi abroszokat. Verejtékező asszonyok...

Egyszer a vízvezeték-szerelők felásták az udvart, mert eldugult a lefolyó. Ki kellett cserélniük a kanálisba vezető csövet. Az iskolában beállított az igazgatóhoz két szekus. Az udvarunkon folyó „ásatásokról” meg rólam érdeklődtek. Nem bántottak. Nem volt okuk rá. Jóbarátom volt az igazgató, elmesélte. A szekusok elárulták neki, hogy házuk egykori tulajdonosa, az Izraelbe emigrált ékszerésmester után kutatnak. Tudják, hogy hazalátogatott a család, az országban vannak; elképzelhető, hogy elköltözésük előtt az udvaron, a földbe rejtették a sok aranyat meg a drágaköveket...

A feketerigó csak kering a fejem felett. Talán egy kicsit lelassultak szárnycsapásai. Lehet, hogy kezd belenyugodni a helyzetbe. Mit is tehetne?

Visszaszáll fészkére. Visz csőrében egy erős ágat. Változtat a struktúráján. Hogy biztonságosabbá tegye a család menedékét. És megpróbálja elfeledni mindazt, ami elmúlt.

Szorítom a terasz hideg, öntöttvas korlátját. Biztonságot ad. Elhessegetem magamtól a kártékony gondolatokat. Mintha nem is ért volna soha semmi bántás. Mintha nem is lennének marcangoló emlékeim. Lehet, hogy soha nem is voltak... Az egészet csak kitaláltam magamnak. Csak kedves, felemelő álmoképek maradtak meg a lelkemben.

Elképzelem, hogy a legtöbb ismerősöm olyan ártatlan lelkű, mint amilyen kristálytisza a szemükből áradó, őszinte szeretet. Amelyet átküldenek hozzám is. Ők állandóan, minden irányba, minden földi lény felé határtalan szeretetet küldenek. Mint az Univerzum.

Jönnek felém, átszelik a teret. A rózsabokrokra már majdnem kipattantak a bimbók. Az aszfalra szórt kenyérmorzsát csipegető galambok felröppennek. Szabaddá teszik előttük az utat. Közelednek határozott léptekkel. Mosolyognak. Messziről megismerem őket.

Fejem felett seregnyi, kékes-szürke, városi galamb száll a szemben levő, emeletes, ódon bérház nyitott padláslakai felé. Egyikük ragacsos pecsétet ejt homlokomra.

Kett Groza János
grafikája

ARAD MARAD (VII/3.)

P. S. kétségbeesett és pontatlan visszaemlékezése önmagára és viselt dolgaira.

Közreadja N. L.

MÁSODIK SZAKASZ

A ROMÁN KÉRDÉS

Kleinzel azt követően lettünk kebelbarátok, hogy közös erővel megfékeztük H káplárt. Tulajdonképpen a káplár saját kezűleg kaparta ezt ki magának azzal, hogy már mindjárt az elején egy kalap alá vett kettőnk, s előszeretettel egzecírozott közösen.

Még az első héten, ahogy a kaszánya udvarán dúló cigarettaszünetben magyarul beszélgettünk, a káplár, rövid fülelés után, ránk szólt: Bozgorok, románul beszéljete! Ez itt a román hadsereg, ha nem tudnátok. Megszeppenve hallgattam el, ám Klein annál beszédesebb lett. A románt is kiválóan tudta, s választékosan azt mondta a káplárnak: A káplár úrnak, jelentem, tökéletesen igaza van mindenben, kivéve egy dolgot. Én nem vagyok bozgor, én büdös zsidó vagyok. Hitlernek még egy éve volt a hatalomig, így aztán a bakák jóízűt nevettek, H káplár pedig hümmögve eloldalgott.

A nagy alkalom jóval később jött el. Kiképzésünk alatt a káplár mindent megtett azért, hogy lássuk, mivé lesz az ember, ha, ahogyan Klein megfogalmazta, nem tud különbséget tenni saját maga és fekáliája közt, aztán a tél beköszöntével már enyhült a helyzet. Kiképzett bakák voltunk, nem kopaszok, H káplár néha emberi hangokat próbálgatott irányunkban. Kevés sikerrel, mivel, megint csak Klein szerint: a szar nem válik vérré.

Mellesleg, egész jó dolgunk volt már akkoriban, Klein a tiszti konyhán dolgozott, én pedig, talán mert annyira tapintatos voltam a reggeli ejtőzésénél, raktárosként loptam a napot a tápos törzsőrmester mellett.

Aztán eljött Szent Szpiridon napja. Parancsnokunk, Dr. Mihăilescu tábornok, maga is Szpiridon volt, arról már nem is beszélve, hogy a szebeni helyőrségre is ez a nagyszerű szent vigyázott. Elképzelhető, mi zajlott a garnizonban Szpiridon napján. A tábornok bált adott a város előkelőségeinek, s ezt kihagyni szentségtörésnek számított. Megjelentek Szeben nagyjai, kezdve a püspökkel, és végezve Madam Geambaşuval, aki a város egyik előkelőnek tartott szállóját birtokolta, de nagyjából mindenki tudta, hogy szállás mellett

még milyen egyéb luxusszolgáltatásokat biztosít vendégeinek.

Az étel-ital Klein feladata volt. Ez alkalomra kiválogathatta munkatársait, természetesen engem is kinevezett segédpincérré, hogy ne maradjak ki semmi földi jóból. Két napon át folytak az előkészületek, jöttek a szállítmányok, a válogatott hússok és gyümölcsök, jobbnál-jobb cujkák és borok, s a nagy nap reggelén, régi ismeretségünkre hivatkozva, odasündörgött H káplár is.

Hogy mi lenne, ha ő estefelé elrejtőzne az amúgy nem használt liftaknába, s mi leeresztgetnénk neki a legjobb falatokat és, természetesen, az italokat. Klein arcán széles mosollyal tudatta a káplárral, hogy ez élete vágya, az utóbbi időben egyre csak azon törte a fejét, hogyan köszönhetné meg a káplár hozzánk való jóságát, s végre itt a várva várt lehetőség.

A muri az első emeleten zajlott, így aztán délután leeresztettük egy kötélén a káplárt az aknába. Az lényegében üres volt, liftet talán sosem látott, földszinti ablakai fémlemezekkel védve, mivel ott a lőszerraktárral érintkezett. Ment minden, mint az ágyba szarás. Klein és én nyugodtan végeztük dolgunkat, gyönyörködtünk a Madam munkatársnőiben és a tisztikar naccságáiban, nyugodtak is lehettünk, rég bespájzoltuk a legjobb falatokat és italokat, élveztük a ritka helyzetet.

Természetesen, egy pillanatra sem feledkeztünk meg H káplárról. A kötéltre erősített kosár többször fordult, mindjárt az elején kapott egy üveg igazi szilágysági cujkát, aztán ment utána a pulykacomb, vadpecsenye, még a fagyaltból is küldtünk neki egy pohárral. Aztán bort eresztettünk le, nem is rángatózott egy ideig a kötel. Ez volt ugyanis a jel, hogy még kér a káplár. Aztán egész későn, a vendégek már kezdtek szedelőzködni, megrándult még egyszer. Klein rám nézett, és csak annyit mondott: most megkapja, amit akart, még akkor is, ha soha nem fogja megtudni, hogy ezt akarta, és leküldött két konyakkal bősen dúsított boros flaskát egy üveg ötven fokos cujka társaságában.

A megegyezés szerint, miután egymagában kimulatatta magát, a káplárnak a kötélén felmászva távoznia kellett volna a tett színhelyéről. Éjfél után az utolsó vendégek is elköszöntek, nagy volt a vigasság és az ihaj, csuhaj, aztán elcsendesedett a garnizon. Mi Kleinnel valamikor kettő felé térünk nyugovóra, a tábornok parancsára nem is zavart senki reggel nyolcig. Így aztán a többiektől tudtuk meg, mi történt hajnalban.

A nagy nőcsábász és mesélő hírében álló sofőrünk szerint, aki egyébként kolozsvári román gyerek volt, a történet így nézett ki: valamikor öt óra tájt kolompolt az egyik őrszem. A szolgálatos tiszt elbóklászott hozzá, hogy mi baja, nekiesett tán a kolompnak? Az szabályszerűen fogadta „Állj vagy lövök!” figyelmeztetéssel, mire a tiszt, aki felismerte, valami olyasmit talált mondani, hogy, mă, Ionika, menj a francha, nem látod, hogy én vagyok?

De Ionika, egy beszercei kemény parasztleány, csőre töltött fegyverrel hadonászott tovább, hogy valaki van a lőszerraktárban, ez biztos, mert már egy jó ideje nyögéseket és pusmogásokat hall. Szerinte, ez csakis a tábornok úr által több rendben ecsetelt galád ellenség lehet, talán maguk a kommunisták, akikről köztudomású, hogy sohasem alszanak. A tiszt, bár nem volt teljesen józan a murit követően, csendre intette a harcias Ionikát, hogy meggyőződhessen a tényállásról.

És valóban, a fegyverraktárban valaki vagy valakik voltak, mivel teljesen tisztán kivehető volt a mocorgás és a susmus. A tiszt hulla fehéren riadót kolompolt, mire pár percen belül a szolgálatos kompánia ott állt előtte kiguvadt szemekkel, dülöngélve a sebtiben magára kapott szerelésben, amely nem minden esetben arra került, akire kellett volna. Csak ezzel magyarázható, hogy amikor a tiszt, aki egyébként főhadnagy volt és nemrég még nagyon boldog, mivel sikerült megbeszélnie estére egy randit Madam Geambaşu legújabb üdvöskéjével, kiadta a parancsot a raktár átvizsgálására. Több baka hasra vágódott a nagy igyekezetben, lévén, hogy egymás pertlijére léptek.

A tiszt csőre töltött pisztollyal és félre világító harci elemlámpájával vezette a mindenre elszánt kompániát, akik egymást kölcsönösen akadályozva megpróbáltak utolsóként behatolni a fegyverraktárba. Végre hosszas stratégiai mozgolódás után bejutottak, és alaposan átnézték a raktárt. Semmi. Vagy még annál is kevesebb, mert még egy patkányt sem láttak átszaladni a töltényes ládák között.

Már indultak volna kifelé, amikor újra hallatszott a szöszmötölés. Ami rövidesen nyögéssé, majd, egy-két hangzatos szellentést követően, öklendezéssé fejlődött fel. Az egyik baka, aki a liftaknát elzáró acéllemez közvetlen közelében állt, visszaugrott, mint aki parázsra lépett, és töltetlen fegyverét az akna felé fordítva elordította magát: itt vannak.

Főhadnagyunk hirtelen megnyugodott. Kezdte kapiskálni a helyzetet. Lámpájával szakszerűen direkt mellé célozva, hogy így telibe találhassa a lemezt, zordan parancsnokolt: húzzátok félre! Négy baka állt neki árnyként imbolyogva, aztán rövid huzavona után a főhadnagy kancsal harci elemlámpájának remegő pásztájában megjelent H káplár. Egészen pontosan az, ami maradt belőle. Állt, de négykézláb, kezei vérbe fagyva az összetört üvegek miatt, egyenruhája az abszolút álcázás lehetőségének illusztrációja: rajta volt minden, amit a liftakna alja rejtegetett, és az is, amit nem fogyasztott el vagy visszaszolgáltató magának mindabból, amit leküldtünk neki. A főhadnagy kérdésére, hogy mit keres ott, állati röfögés volt a válasz, ami, a környezetet figyelembe véve, teljesen helyénvalónak tűnt az egybegyűlteknél.

Vigyétek a szanitéchez, aztán, ha még él, lökjétek a zárkába, hangzott a főhadnagy diadalittas parancsa, aki teljesen megnyugodott, mivel immár semmi se fenyegette az esti találkát a mindenre és mindenhol fogható és kapható Nelly kisasszonnyal.

Kettő Groza János grafikája

Blazovich László

KERÉNYI KÁROLY

1897–1973

Kerényi Károly, a nemzetközi hírnű tudós klasszika-filológus Temesváron született, és Asconában hunyt el. Aradon érettségizett. Az aradi helytörténészek feladata Kerényi Aradra kerülésének és aradi tartózkodásának a kutatása. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végzett latin–görög szakon. 1919 és 1928 között a budapesti Szent István gimnázium tanáraként Heidelbergben és Tübingenben folytatott tanulmányokat. Oktatott a budapesti egyetemen, majd 1926 és 1934 között az *Egyetemes Philológiai Közlöny* klasszika-filológia rovatának szerkesztője. 1934-től a pécsi egyetem nyilvános rendkívüli, majd 1936-tól nyilvános rendes tanára, 1940-től 1943-ig a szegedi egyetem professzora, a klasszika-filológia intézet vezetője volt. 1949-ig helyét fönntartva helyettesítették. 1948-ban Lukács György a fasizmus szekértolójának nevezte, ezért Svájcba nem tért vissza.

1944 és 1948 között a bázeli egyetem magyar nyelvi vendégtanára, majd a zürichi Carl Gustav Jung Institut, 1955–56-ban a bonni egyetem tanára. Svájcban főképp magántudósként élt és alkotott. Kerényi Grácia (1925–1985) költő és műfordító édesapja.

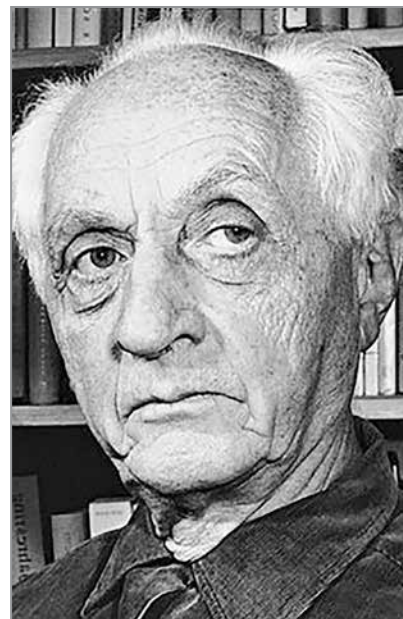
A klasszika-filológia és az ókori mitológiai gondolkodás megújítója. Eredeti elképzelést fejtett ki a mitológia antropológiai, emberi léthez kapcsolódó viszonyáról. Az ókori isten személyiségekben szerinte az emberi lét egy-egy jellegzetes formája, ösképe jelenik meg. Ezeket emeli az ember a mennybe, mert égi hatalmak nélkül nem tud élni. Mint Eliade írja: „Az istenek teremtették az embert és a világot, a kultúrateremtő hősök fejezték be a teremtés aktusát, és mindezen isteni és félisteni művek történetét a mítoszok tartalmazzák.” Egyetemes mítoszmagyarázatra törekedett. Szerinte az ember saját léte és az őt körülvevő világ valósága egyszerre jut a mítoszokban kifejezésre. Gondolkodásának körébe került a vallástörténet kutatása, amelyben a régészet és a filológia egységére törekedett. Kiterjedt munkásságáról és a róla készült írásokról tájékozódhatunk a Wikipédia róla szóló szócikkből, valamint a lexikonokból.

Svájci munkássága idején egyre nagyobb hatást gyakorol rá a Jung-féle pszichoanalitikai irányzat. Junggal, a transzperszonális pszichológia, a pasztorálpszichológia (egyházi lelki gondozás) atyjával több közös műve jelent meg. Például az isteni gyermekről és az isteni leányról szóló tanulmány német kiadása együtt látott napvilágot a mitológéma Jung-féle feldolgozásával.

Széleskörű ismertségre tett szert. Szerb Antal róla mintázta az *Utas és holdvilág* című regényének egyik hőseit, levelezett Thomas Mann-nal és Németh Lászlóval, valamint barátjával, Gulyás Pállal. Műveit magyar és német nyelven írta. A magyar és a norvég tudományos akadémia, továbbá több rangos tudományos intézmény tagja, az uppsalai egyetem teológiai karának honoris causa doktora. Számos díj, köztük a posztumusz Széchenyi-díj birtokosa.

Emlékét ápolja a Pécsi Tudományegyetem Kerényi Károly Szakkollégiuma, „amely az egyetemi tanulmányai mellett tudományos tevékenységet, kutatómunkát is vállaló és azt magas színvonalon teljesítő hallgatók támogatására jött létre”. Az ELTE Bölcsészkarának Múzeum körüti F épületében terem viseli a nevét. A szegedi Szent Gellért Plébániatemplom bejárati kapuján Szeged híres személyiségeinek a bronzplakettjei láthatók, amelyek sorában a Tóth Sándor szobrászművész által készített Kerényi-plakett is megtekinthető.

Illő, hogy ne feledkezzünk meg az aradi gimnazistaként induló és a nemzetközi hírnű tudósok sorába eljutó Kerényi Károlyról.

Juhász Béla

NYOMOT HAGYÓ KÖNYVBEMUTATÓK

Őszinte örömmel emlékezem néhány hét távlatából arra a két aradi könyvbemutatóra, amelyek a legmélyebb nyomot hagyták lelkemben. Mert igazak voltak. És bájosak a szerzők, ha szabad így neveznem őket. Tősgyökeres aradiak, ismerős arcok a Szabadság-szobor előtti eseményekről, a színházból vagy más kulturális rendezvényekről. Már nem pezseg ereikben fiatal vér, de mindhárman frissebben, fiatalosabban mutatkoztak be a közönség előtt, mint sok tizen-huszonéves. Akik, sajnos, most is kis számban jelentek meg az ünnepi eseményen; azok is valószínűleg pedagógusi nógatasra.

József Attila születésnapján, április 11-én a költészet napját ünnepeltük a Csiky Gergely Főgimnázium Tóth Árpád termében. Köztünk volt két aranyos ember: Szép Mária Terézia, a *Ha megszületik a szó...* című verseskötet szerzője és férje, Szép Zoltán festőművész, aki kiállított festményével illusztrálta és tette még színesebbé ezt az értékes kötetet. Szerkesztői minőségben a borítót is ő tervezte. A könyv tördelése Nagy Istvánt dicséri. Brauch Magda, a kötet előszavának írója szerint a költő ars poétikája: „A szó, a beszéd teszi értelmessé, élhetővé a világot, a szavak megválogatásától függ a lélek kitárulkozása...”

Szép Mária Terézia verseit az Aradi Kölcsey Egyesület adta ki, Fecskés Könyvek sorozatának 33. köteteként.

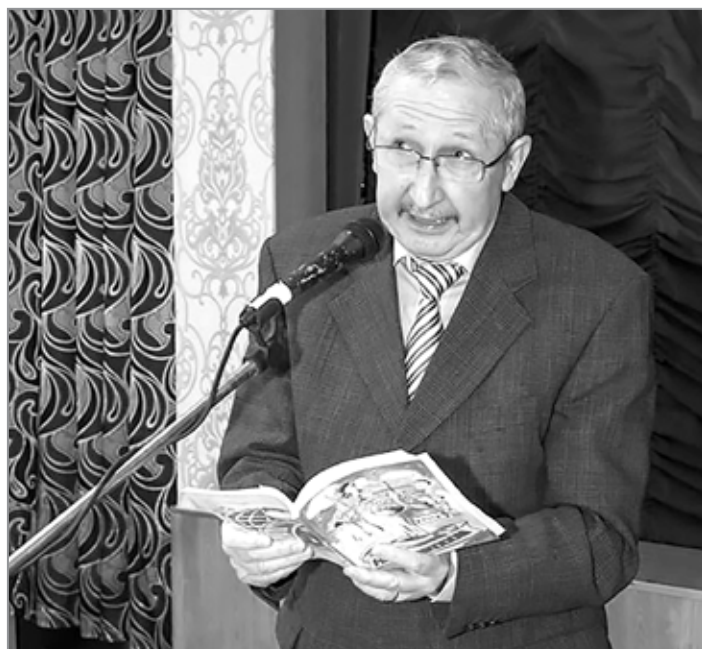
Említést érdemel itt, hogy a fenti esemény előtt mutatták be a Kölcsey Egyesület közművelődési kiadványának, a *Havi Szemlének* új formátumban, bővebb tartalommal, háromhavonta megjelenő 3 *Havi Szemle* című lapját.

*A Szép házaspár
könyv- és festménybemutatója*

Grosz László, a Nyugati Jelen szerkesztőségének Lacikája, hatvanadik születésnapjára meglepte magát harmadik verseskötetével, mondta meleg hangú ismertetőjében a régi kolléga, Jámbor Gyula. Címe, *Hatvankodom*, arra utal, hogy az igen változatos tartalmú, különböző műfajú versek (szerelmes, ünnepi, alkalmi, vidám) szerzője betöltötte a hatvanat, s hosszú léptekkel közeledik a hetvenhez, amikor majd hetvenkedhet egy újabb összeállításban. Sokan eljöttek a Jelen Ház nagytermébe, hogy meghallgassák a méltatást, a költő szuggesztív előadásában tolmácsolt alkotásokat s a dedikálásra felsorakozott irodalombarátok sorban állását megédesítő, kellemes aláfestő zenét Mišcovici Tibor és Miltaller Lajos előadásában.

A színes, harsány borító és a kötetet díszítő grafikák Simó Margit munkáját dicsérik. A bukaresti Carocom '94 égisze alatt megjelent munka a Beatrice Alapítvány támogatásával jelent meg, amelynek elnöke a városunkból elszármazott Koncz Géza.

Grosz László szaval

Grosz László új kötete

Jámbor Gyula méltatta a kötetet

Simó Margit: Ritmus

Simó Margit: Zsoltár (35.)

Ujj János

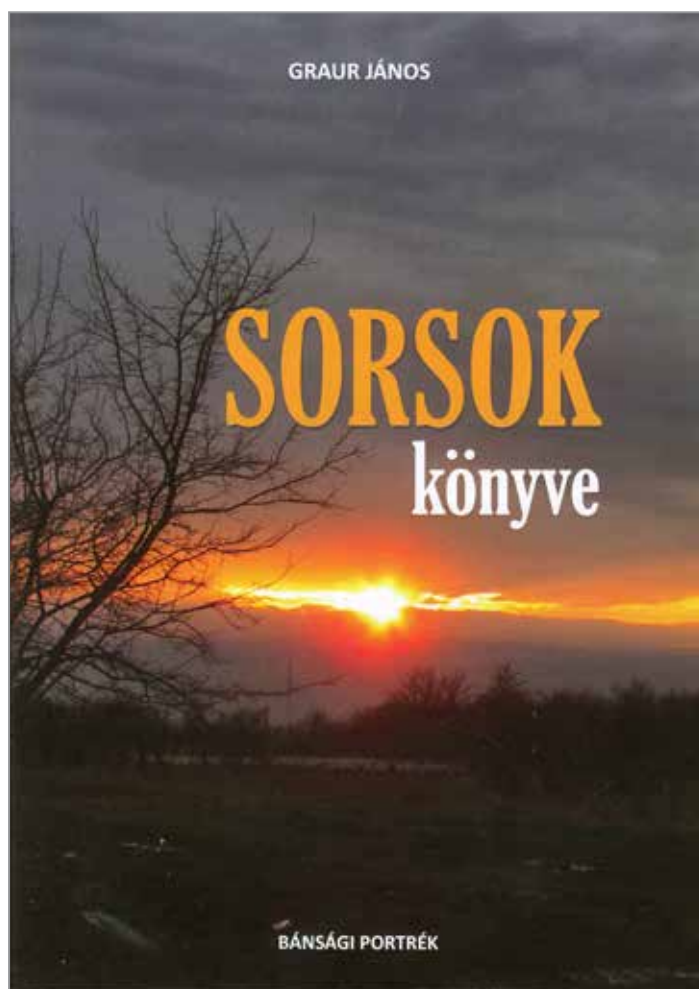
BÁNÁTI SORSOK

Gyermekkoromtól megmaradt a szokásom, hogy amint könyvet vásárolok, kapok, hazafelé menet már az utcán fellapozom. Kíváncsiskodom, mint a gyermek a karácsonyi ajándékkal. Mindig olvasva érkezem haza. Ezúttal is a kíváncsiság nyitotta meg Graur János *Sorsok könyve* című kötetét. Kétszázötven oldalt átlapozni nehéz, ezért nekiláttam végigböngészni a tartalomjegyzéket. S mire a végére értem, majdnem elfelejtettem leszállni a villamosról!

Mert a bánáti értelmiségi panoptikumnak is nevezhető interjúgyűjteményben annyi ismerős névre leltem. Otthon aztán vacilláltam, kivel is kezdjem. A közös alma materünkről biztosan megemlékező Albert Ferencsel? Vagy az aradi kötődésű, a szülőföldjétől elválni képtelen Klepp Ferencsel? Avagy a helytörténeti kutató Szekernyés Jánossal, kinek írásait hetente olvastam a lapban? Vagy az egykori újságíró kollégák, Pongrácz Mária, Dudás József, Joó Imre, a nemrég búcsúztatott Koczka György vallomásával? Esetleg mindenki „öccsével”, vagyis a minden barátját „bátyázó” dr. Bárányi Ferenc orvos, volt egészségügyi miniszter élettörténetével?

Avagy azokkal a pedagógusokkal, akikkel valamikor együtt ettem még az egykori Bánát tartományban a vidékre helyezett pedagógusok nem mindig meleg és puha kenyerét? És ennek ellenére hányan állták becsülettel, kitartással, hivatástudattal a sarat a nemzetiségi oktatásunk szolgálatában? Mint a könyvben „szereplő” Varga Vera, Szabó Ferencné Korodi Anna, Joó Imréné Gyulai Mária, Jancsó Herta, Lunczerné Csősz Éva Ibolya. Valószínűleg egyikük sem tudja megmondani, hány gyermeknek adtak kezébe ceruzát, hányan kaptak diplomát nekik köszönhetően. S volt tanítványaik közül vajon hányan írták utódaikat is a magyar tannyelvű óvodába, iskolába?

Nem tudtam, kivel kezdjem a közelebbi ismerkedést. Közelebbit írtam, mert a *Heti Új Szó* főszerkesztőjének könyve betekintés interjúalanyai életsorsának intimebb, olykor konfliktusoktól sem mentes szférájába is. Aztán ugráltam előre, hátra, innen is olvastam egy történetet,

amonnán is. És fedeztem fel közös vonásokat családom történetének részleteivel. Még a végvári obsitos meséjére is rácsúszott apám története, aki a behívó kézhezvételekor ugyanúgy lépte át a határt a második világháború alatt, mint tette azt Kele József. (Elnézést azoktól, akik nevét nem említettem a felsorolásban. Az ő élettörténetük is „megér egy misét”!)

Végül befejeztem az „ugrálást”, vagyis minden riport-interjút elolvastam. Még egyszer átnéztem, hogy nem felejtettem-e ki valakit a 29 közül. Mert 29 élettörténetet részleteiben észben tartani elég nehéz. Ezért tettem Graur János könyvét a hátam mögötti könyvespolcra, hogy mindig kéznél legyen.

Tatár Etelka

CHICAGÓI LEVÉL

TAVASZ CHICAGÓBAN

Mozgalmasan indult a tavasz Chicagóban. Nagy a készülődés, hiszen az '56-os forradalom 60. évfordulóját készül megünnepelni a világ magyarsága odahaza és szerte a nagyvilágban.

Az ünnepi év első kimagasló rendezvényével Solti Györgyre, a magyar származású, világhírű zenészre emlékeztünk. A koncert előtti beköszöntőjében Dr. Szabényi Ferenc, Magyarország chicagói főkonzulja említette, hogy azért különösen fontos ez az '56-os évforduló, mert biológiaiilag tekintve még együtt ünnepelhetünk azokkal, akik ténylegesen részt vettek a forradalmi eseményekben, valamint ez az év az, amelyet a lengyel és magyar parlament is a lengyel–magyar barátság évének kiáltott ki. Ennek jegyében nem véletlen, hogy a Solti-rendezvény színhelye a chicagói lengyel kultúrközpont, a Copernicus Center volt.

A rendezvény ötletgazdája viszont egy hírneves orosz hegedűművész volt, Albert Igonnikov, aki Solti idejében kezdte chicagói tevékenységét, és ma is hálás szívvel emlékezik a nagy mesterre.

A lengyel–magyar barátság égisse alatt zajlott a Trap Door színházban az a tavaszi bemutató is – lengyel családi vállalkozás –, ahol Balázs Zoltán, a budapesti Maladype Színház alapító igazgatója rendezte a román származású Matei Vişniec darabját, melynek címe: *A kommunizmus története elmebetegeknek*.

A budapesti Maladype színház az új utakat kereső, kísérletező színházak közé tartozik, mondhatnánk alternatív csoport. Nem állami támogatással működik, hanem pályázatokon elnyert és magánszemélyektől kapott adományokból tartja fenn magát; az idén a bántási magyar napokon is fellépnek.

Balázs Zoli azon lelkes, fiatal, szent örültek közé tartozik, akik ma SZÍNHÁZAT CSINÁLNAK MAGYARORSZÁGON, BÁR MÁR CSOKONAI IS MEGMONDTA, AZ IS BOLOND, AKI POÉTÁVÁ LESZ MAGYARORSZÁGON. Ennek az amerikai turnénak a bevétele is a társulat fenntartására szánja, nem süllyeszti el a zsebében.

Beata Pilch, a chicagói színház alapítója és vezető színésze Chicagó lengyel negyedében született, nemrég tért haza egy hosszabb európai turnéről. Róluk még csak röviden annyit, hogy már Ara-

don is jártak Balázs Zoli társulatával együtt, és a román íróval a szebeni fesztiválon ismerkedtek meg. Így született meg Amerikában egy nemzetközi produkció.

De ezzel a chicagói magyar kulturális életnek korán sincs vége. Városunk vendége volt Visky András író, rendező, a kolozsvári magyar színház igazgatója, aki már szinte hazajár Chicagóba is, hiszen az Y Theatre-ban több színdarabját is bemutatták, hol a maga, hol Patkó Éva rendezésében. Jelenleg a *Júliából* készítenek filmet, amelynek főszereplője Melissa Lorain lesz, akivel a közös családi indíttatása miatt kerültek szoros kapcsolatba – mindketten lelkész családból származnak.

2010 szeptemberében mutatták be Chicagóban Visky András *Juliet* című darabját, amelyet valaha úgy jellemeztem, mint himnusz a hűségről. Tony Adler szerint a *Chicago Reader*ben: „Az élet az igazságban nyilvánul meg – az eredmény: időutazás a dolgok lényegéhez.” Darabjaiban Visky ugyanazt a szomorú történelmi periódust idézi más-más látószögből, a halódó román kommunizmus túlkapásait. A *Júlia* Visky édesanyjának állít emléket, akit annak idején lelkész férje bebörtönzése után 7 gyermekkel száműztek a román gulágra. Nem véletlen a névválasztás, amely a darab címét adja, Shakespeare világhíres hősei, Rómeó és Júlia nyomán, de ebben a darabban csak Júlia él, az a Júlia, aki kitartással siratja az ő Rómeóját.

De Visky András nem csak saját darabot rendezett nálunk, gondolok itt Samuel Beckett *Azok a szép napok* című darabjára 2014-ből.

Április 25-én az ifj. Visky rendezésében láthatunk egy klasszikus darabot, Csehov *Három nővérét*. És lassan kiköltözik a kultúra az utcára, a természetbe, jönnek a piknikek, majd a szabadtéri koncertek, kezdve a klasszikus zenétől – Ravinia fesztivál –, a pop-rockig – Lollapalooza.

Mindenkit szívesen hívok és várok Chicagóba. Annak idején Bodón, majd Aradon vendéglátó központként működtem, életemben csak annyi változott nemrég – vagy 15-16 éve –, hogy áttettem székhelyemet az Allamokba. De ugyanúgy továbbra is mindenkit szívesen várok.

Chicago, 2016. május 7.

Szilvágyi Zsolt

KÖZÖSSÉGI KIHÍVÁSOK

A közösségi élet lényegesen hozzátartozik emberi életünkhöz. Sőt maga Isten is közösségben él. A kereszténység egyik legnagyobb hitigazsága, hogy Isten sem magányos, hanem Szentháromság, vagyis három isteni személy egysége. A Szentírás szerint pedig Isten az embert a saját képére és hasonlatosságára teremtette, vagyis közösségi lénynek alkotta.

A közösségi élet krízise

Hogy mennyire fontos a közösségi élet, igazán csak azok értik meg, akik hosszú távon megtapasztalták a magányt. Szükségünk van egymásra. Mégis mindannyian tudjuk, hogy minden közösség nem ritkán szakítópróba előtt áll. Sőt nem kell szociológusoknak lennünk ahhoz, hogy megállapítsuk, világunkban a közösségi élet sok szempontból válságba került. Mindez lemérhető elsősorban az által, hogy a legalapvetőbb, de legfontosabb emberi közösség, a család mennyire törékennyé vált. Sok házasság zátonyra fut. Szinte ritkaságnak számít, hogy több generáció egy fedél alatt éljen, mert nehezen viseljük el egymást.

Példaként hozhatjuk nagyobb közösségeinknek, az egyházközségeknek vagy nemzeti közösségeinknek a gondjait, legyenek azok városon vagy falvainkban. Aki valaha is embereket igyekezett közösségbe összehozni és összetartani, tudja, hogy milyen emberpróbáló feladat ez.

A közösségi élet krízise azonban világszerte mutatkozik. Látjuk, hogy a nagy európai közösséget is milyen erőfeszítések által tartják össze. A mai ember inkább hajlamos arra, hogy eltávolodjék a közösségtől. Azt mondják róla, hogy individualista, vagyis elég neki a saját élete, a saját öröme és a saját baja. Sokan kiábrándultak a közösségi életből, ezért inkább a bezárkózást választják. Ők így próbálkoznak védekezni a közösségben őket ért csalódásokkal és sértésekkel szemben. Az ember azonban mégis közösségi lény. Hosszú távon szüksége van embertársaira, hiszen közösségre lett teremtve.

A kérdés ezért is nagyon időszerű: Hogyan működhet egy közösség, legyen az család, egyházközség, nemzeti közösség?

Az első keresztények közössége

Keresztényként megcsodálom az első keresztény közösség életét. Elsősorban a Szentírás Apostolok Cselekedetei című könyve számol be erről. Nem kell azt gondolnunk, hogy náluk minden könnyű, szép és idillikus volt. Náluk is voltak olyan helyzetek, amelyek nagyon is próbára tették a közösségi életet. Mégis a feszültségeket sikerült nekik Krisztus tanításának fényében úgy megoldaniuk, hogy közösségük egységet sugárzott ki. Olyannyira, hogy a pogányok csak így jegyzték meg róluk: „Nézzétek, mennyire szeretik egymást.” Mire tanít tehát kétezer év távlatából az első keresztények közösségi élete?

Keressük a megoldásokat

Péter apostol első püünkösdi prédikációjának hatására nagyon sok zsidó hallgatója felismerte, hogy a Messiás megvetésével tévedett. Megdöbbenve és őszintén tették fel Péternek a kérdést: „Mit tegyünk hát?” (ApCsel 2,37). Péter apostol hallgatói szembesülnek azzal, hogy súlyosan hibáztak. De mégsem estek egyszerűen kétségbe, hanem a bajban, a kudarcukban is keresték a továbblépés lehetőségét: „Mit tegyünk hát?”

Minden közösségben vannak kisebb-nagyobb gondok. Lehet csak siránkozni. Lehet másokat hibáztatni. El lehet szakadni egy közösségtől. De ezzel még semmi nem változik meg. Az első keresztények azt üzenik, hogy inkább merjünk újra és újra szembenézni a problémáinkkal, és őszintén feltenni a kérdést magunknak és másoknak is: Mit tehetünk?

Nem az által oldódnak meg a dolgok, hogy szőnyeg alá seperjük őket, hanem ha őszintén, egymással párbeszédben maradva keressük a

megoldásokat. Nagyon sok szakadás, válás és pártoskodás megelőzhető lenne, ha mernénk higgadtan szembenézni gondjainkkal és a kérdésen őszintén elgondolkozni: Mit tegyünk?

A megbocsátás

Az első keresztyének megbánták bűneiket, és bűneik bocsánatára megkeresztelkedtek, írja az Apostolok Cselekedetei (vö. ApCsel 2,38). A bűnbocsánat Krisztus tanításában és egész működésében központi helyet foglal el. Jézus nagyon gyakran Isten megbocsátó irgalmáról beszélt. De ugyanakkor követőitől is egyértelműen az egy- más iránti kiengesztelődést kérte.

Ismerjük Jézus válaszát Péter kérdésére, hogy hányszor kell megbocsátani? Nem csak hétszer, hanem hetvenszer hétszer. Vagyis mindig törekedni kell a kiengesztelődésre. Jól tudjuk, a kapott lelki sebek lassan gyógyulnak. Türelmeseknek kell lennünk elsősorban önmagunkkal. A megbocsátás legtöbbször időben zajló folyamat. Viszont nyitottaknak kell lennünk a kiengesztelődésre. A megbocsátás készsége nélkül nincs közösség, nem létezhet család, sőt nincs békés élet sem. Aki nem tud megbocsátani, az csak a múltja rabja marad, és nagyon nehezen képes előrelépni.

A lelki élet

A párbeszéd, a megbocsátás, a másik elfogadása mindannyiunk számára érték. Biztos vagyok benne, hogy valamilyen módon vágyunk is ezen értékek után. Mégis nagyon sokszor érezzük, hogy nincs erőnk eszerint élni. Az első keresztyének kitartottak a közösségben, mert kitartottak az imádságban is (vö. ApCsel 2,42).

Nem hiszem, hogy a mai ember rosszabb lenne, mint más korok embere. Inkább azt gondolom, hogy a felgyorsult életben Istenre alig marad ideje. Az ima nem a gazdaságosság értelmében vett termelés. Ima által nem lehet semmi kézzelfoghatót felmutatni, úgy, mint a tevékenységek által. Ezért könnyen mellékessé válik, majd egyre inkább elmarad a mai ember életéből. Az ember így

viszont önmagát fosztja meg lelke erőforrásától. Az ima lelkünk és közösségünk belső éltetője.

II. János Pál pápa (1920–2005) mondta: „Az a család, amely együtt imádkozik, egységben marad.” A neves pápa évtizedeken át családokkal foglalkozott. Szavai a tapasztalatban gyökereztek. Hiszem, hogy ez a nagy közösségre is ugyanígy érvényes. Az a közösség, amelyben a vallásosság őszintén része az életnek, ahol ez nem csak hagyomány és formalitás, az jó alapokon áll.

A szavak ereje

Úgy gondolom, életünk folyamán a legnagyobb sebeket a szavak által kapjuk és adjuk. Vannak erősítő és romboló szavak. A szavak életet adhatnak, de lelkileg ölhetnek is. Szent Jakab apostol levelében így figyelmeztet: „Nézd, milyen kicsi a tűz, és milyen nagy erdőt felgyújt. A nyelv is tűz, a gonoszság egész világa. A nyelv az a tagunk, amely egész testünket beszennyezi és egész életkörünket lángba borítja.” (Jak 3, 5–6).

A nyelv tényleg olyan, mint a kis tűz, amely mégis a nagy erdőt képes leégetni. A mi esetünkben a felelőtlenül használt nyelv „tüze” családokat, közösségeket, barátságokat, munkatársi viszonyokat éget meg, vagy égethet fel teljesen.

Felelősek vagyunk szavainkért. A kimondott szó olyan, mint az elengedett kismadár. Már nem ellenőrizhetjük útját. Oda fog repülni, ahová nem is akartuk. Természetesen vannak dolgok, amiket bátran és megfontoltan szóvá kell tenni. Bárcsak megtalálnánk a helyes alkalmat és módot, hogy mikor és hogyan mondjuk el véleményünket. Közösséget épít és ment meg az, aki képes bölcs és higgadt szóhasználatra.

Közösségben élünk. Szükségünk van egymásra. A széthúzás önrombolás is. Ha engedjük, hogy széttöredezzenek közösségeink, megmaradásunk kerül komoly veszélybe. Az első keresztyének azt üzenik, hogy a párbeszéd, a megbocsátás, a lelki erőforrás és a szavak felelős használata által megélhető, sőt újra kezdhető a közösségi élet. Próbáljuk meg!

Grosz László

URAMHOZ

Szomjúzom ám, Uram, szavad,
Szívembe jut – s ott is marad,
Hitforrásom mindörökre,
Mért is vágnám ennél többre?!

Létcipóm javát megettem,
S nem lépdelek szárnyszegetten,
Hisz vigyázol, mindig itt vagy,
Fő értelme napjaimnak...

És amidőn hibát ejtek,
Tőled remélek kegyelmet,
S majd ha részem végső álom,
Uram, hagyj tovább szolgálnom!

Dr. Merényi-Metzger Gábor**ALOIS VON HOWIGER TÁBORNOK KATONAI
TÖRZSKÖNYVI LAPJA**

Az alábbi publikációban az aradi vár – a VÉRTANÚink kivégzésének idején regnált – parancsnoka, Alois von Howiger¹ tábornok katonai pályafutásának legfontosabb dokumentumával ismerkedhetünk meg. Ez a forrás pedig – az 1849. október 15-én történt „véletlen” robbanás következtében október 28-án elhunyt és október 30-án eltemetett² – Howiger császári-királyi vezérőrnagy katonai törzskönyvi lapja.³

A császári hadseregben rendszeresített törzskönyvi lap – németül „Grundbuchsblatt” – a tisztikar minden tagjáról, külön-külön vezetett nyilvántartás volt, melyben az adott tiszt leglényegesebb személyi és katonai adatai, azaz a rendfokozatai, az állomáshelyei és a beosztásai szerepeltek.

A szűkszavú, csak adatokat és száraz tényeket tartalmazó kútfő láttán jogosan merül fel a kérdés, szükség van-e annak publikálására. Véleményem szerint a kérdésre két okból is igennel kell válaszolnunk. Egyrészt, ilyen típusú dokumentum – melynek forrásértéke a hazai hadtörténetírás számára felbecsülhetetlen – eddig még nem került közlésre a Szövetségben. Másrészt, ezen forrás alapján jól nyomon követhetjük Howiger tábornok katonai pályafutását, állomásról állomásra, beosztásról beosztásra.

A bécsi Hadilevéltárban (Kriegsarchiv) található német nyelvű – eddig teljesen ismeretlen és így publikálatlan – kútfő tehát a következő adatokat tartalmazza:

Neve:	ALOIS HOWIGER
Születési helye:	Prága, Csehország
Születési éve:	1793.
Vallása:	[Római] katolikus
Családi állapota:	Nőtlen
Foglalkozása:	Nincs
Katonai szolgálatának kezdete:	1808. december 19-én a 2. számú beraueri honvéd zászlóalj (Berauner Landwehr Bataillon), mint zászlós (Fähnrich)

Rendfokozatai:

1813. szeptember 1.	Hadnagy (Lieutenant)
1814. április 2.	Főhadnagy (Oberlieutenant)
1824. július 29.	Alsószázados (Capitanleutnant)
1828. november 16.	Százados (Hauptmann)
1836. július 1.	Őrnagy (Major)
1843. december 29	Alezredes (Oberstleutnant)
1848. április 14	Ezredes (Oberst)
1849. július 22.	Vezérőrnagy (Generalmajor)

Állomáshelyei:

1809. július 1.	25. számú báró Trapp gyalogezred (Baron von Trapp Infanterie-Regiment)
1824. július 1.	58. számú István főherceg gyalogezred (Erzherzog Stefan Infanterie-Regiment)
1836. július 1.	8. számú Lajos főherceg gyalogezred (Erzherzog Ludwig Infanterie-Regiment)
1848. április 14.	9. számú [gróf Hartmann-Klarstein] gyalogezred (Graf von Hartmann-Klarstein Infanterie-Regiment), ezredparancsnok
1849. augusztus 26.	Aradi erődpárancsnok (Festungs-Commandant in Arad)

Egyéb adatok:

Házasságot kötött:	1841-ben Anna Netoliczkával. ⁴
Meghalt:	1849. október 28. ⁵

¹1848-ig – amikor is osztrák nemesi címet kapott – Alois Howiger (Vö.: Stammbuch des blühenden und abgestorbenen Adels in Deutschland, Bd. 2. Regensburg, 1863, 192.)

²Sujánszky György Euszták: *Az aradi rendház naplója* (1847–1851), Budapest, 2007, 76–77.

³Österreichisches Staatsarchiv. Kriegsarchiv (a továbbiakban: ÖStA. KA), Grundbuchblätter des 9. Infanterie-Regiment. Abg. I. Heft 45. S. 108.

⁴Anna Netoliczka a stájerországi Grazban, 1889. november 29-én, 88 éves korában hunyt el. (Vö.: Pfarramt Graz St. Leonhard. Sterbebuch, Bd. VIII. S. 280.)

⁵Alois von Howiger tábornok halotti anyakönyvi bejegyzése megtalálható az Arad-vári katonai anyakönyvben (Vö.: ÖStA. KA. Militärmatriken. Sterbebuch der K. k. Garnisons-Seelsorge Arad, Bd. 925. S. 1.)

Heft	115.	Seite	108.
Alois Howiger			
Ort	} Prag	Gebohrte Zeit	1792
Herzochth		Religion	Katholisch
Kreis oder Commune		Stand	Leutnant
Land		Profession	

Blazovich László

HONISMERETI AKADEÉMIA MAKÓN

(2016. július 3.–július 8.)

A Honismereti Szövetség és elődje a megyei egyesületekkel karöltve immáron 44. alkalommal rendezi meg az Akadémiát a honismerők részére. Az idei évben az eseményre Makón kerül sor *Nemzeti sorsfordulók* címmel. Alcím: *Gellért püspöktől Bálint Sándorig*. A népszerű programot általában 150-200 fő látogatja. Az előadások nyilvánosak és részvételdíj-mentesek. A szállás és étkezés térítésköteles. A honismereti mozgalom célja annak az önkéntes, egyéni vagy csoportos közösségi tevékenységnek az elősegítése, amely a lakó- és munkahely, a szülőföld, a hazai és a külföldre szakadt magyarság múltjának és jelenének, kultúrájának, néphagyományainak a megismerését, tiszteletét, az anyanyelv ápolását és a nemzeti azonosságtudaton alapuló önbecsülését szolgálja.

A rendezvény a megérkezés napján jótékonysági vacsorával kezdődik. Másnap, július 4-én lesz a protokolláris megnyitó, a kitüntetések és díjak átadása. Délután városnéző séta következik, a napot polgármesteri fogadás zárja. Július 5-én a Korona Szálló dísztermében délelőtt és délután jeles történészek, Zsoldos Attila, Török József, Draskóczy István, Pelyach István, Szakály Sándor és mások előadása hangzik el. Az előadások központjában a Dél-Alföld története áll. Este pedig Szentpéteri Csilla koncertjét hallgathatjuk meg a Hagymaházban.

Másnap délelőtt Bálint Sándor életéről és munkásságáról hangoznak el előadások Csapody Miklós,

Barna Gábor, Miklós Péter, Bárkányi Ildikó és Szabó Ferenc részéről. Délután három témában szekcióülések következnek a József Attila Gimnáziumban: 1. Sorsfordító események tanítása határon innen és túl, 2. Helyi értéktárak a honismertéért, 3. Neves helytörténeti kutatók megyénkben. A napot esti fürdőzés a Hagymatikumban, illetőleg a Maros Néptáncgyűttes bemutatója zárja a Korona dísztermében.

Július 7-én, csütörtökön a hagyományos megyejáró kirándulásokra kerül sor. Az egyik Makó–Kiszombor (rotunda!)–Szeged–Ópusztaszer–Csongrád, a második Makó–Óföldreák–Hmvely–Mindszent–Szegevár–Szentés útvonalon halad. A harmadik az aradi Krämmer Erika, tagtársunk vezetésével a Makó–Arad–Világos–Ménes–Máriaradna nevezetességeit tárja a kirándulók elé aradiak segítségével. Többek között Olasz Angéla vállalt vezetésket, aki a honismereti akadémiák rendszeres látogatója évek óta. Úgy gondoltuk, szomszéd barátainkat így vonjuk be az akadémia rendezésébe, egyúttal Arad és környéke megismertetésébe.

A következő napon délelőtt az akadémia záró rendezvényére kerül sor, amelynek keretében Balogh Elemér professzor tart előadást Magyarország – „kompország” címmel. A szép alkalom egyes eseményeire aradi és környékbeli szomszédainkat szeretettel várjuk.

Siska-Szabó Zoltán

RÉGI ÉS ÚJ ARAD (2.)

VOLT EGYSZER EGY KASZOJA

A „tapasztaltabb” (hogy ne öregítsek le senkit!) aradi természetjáróknak annak idején két Mekkája volt: Kaszoja és Debela Gora. Két szabadnapos hétvégekor annyian gyűltek össze e két Zaránd hegységbeli helyszínen, hogy a későbbben érkező bakancsos turistáknak sokszor már nem jutott hely a menedékházban. Ők csak a „nyomortanyán” vagy a szénapadláson hajthatták álomra fejüket. Szép volt a gyalogút odáig a gerincen, avagy a Nádas völgyében. Szépek voltak a tábortüzes esték, a reggelizés a teraszon, a kirándulások a Hegyesre, Nádasra, később a feltóti (Tauc) tóhoz. Mindkét menedékháznak külön története volt/van.

Az aradi turista mozgalom legavatottabb ismerője, Stefanov Titus minden apróságot feljegyzett a két létesítményről. Ő meséli, hogy 1934-ben a Sulkovszky herceg pankotai hordógyáros (az ő kastélya volt a városka jelenlegi városháza) megszüntette a közeli erdőkitermelést, s vele együtt a kaszójai erdőben felépített gáttérét. Maradt a vadászház, amelynek egy emeletét az aradi turisták rendelkezésére bocsátotta. A következő évben az egészet átadta az aradi természetjáróknak. Ők összedugták a fejüket, s elhatározták, hogy átépítik az ideiglenes jellegű építményt. A gyorsan elvégzett bontás után 0 szintre hozták a terepet (elegyengették, az út melletti részt feltöltötték), s 1935 júliusában már állt a fából ácsolt menedékház. Nagy ünnepséggel adták át a turisták legnagyobb örömére. Voltak, akik Gyoroktól, mások Kovaszintól, mások csak Világostól gyalogoltak a gerincen a kaszójai patak völgyébe vezető meredekig. Működött menedékházként még a szocialista rendszerben is. Aztán hosszú időre pionírtábor lett.

Több mint egy évtizeddel ezelőtt egy emlékeztető nyári hetet töltöttünk Kaszóján. A bungalókban kaptunk szállást, a menedékházat már nem használták. Az akkori gondnok mutatta: minden évben fűrészelnie kell az ajtóból, hogy beléphessen az életveszélyessé vált épületbe szétnézni, mert a falak állandóan süllyednek. 2014-ben aztán lebontották. A Régiek számára maradt a nosztalgiazás.

Kaszoja – makett

Ilyen nosztalgiázásból született a menedékháznak az 1:45-ös méretarányban Stefanov Titus készítette makettje. A makett minden részletre kiterjedően hű, még a folyosón lévő illemhely ajtaja is nyitható. Akinek szívéhez nőtt az egykori menedékház, emlékei vannak róla, annak érdemes lenne közelebbről is megnéznie az alkotást.

Koreck Aladár

RÖPCÉDULÁK

(részlet egy készülő könyvből)

1954 tavaszán az Aradi Magyar Vegyes Líceum diákjaként javában készültem az érettségire, és az egyetemre való bejutás is karnyújtásnyira volt. Reméltem, hogy változóban van a világ. Sztálin halála után majd' mindenki úgy érezte, hogy megcsillant a remény arra, hogy véget érjen a lidércnyomás, a félelem, és oszlófélben van a kilátástalanság komor árnyéka.

Új szelek fújdogáltak, még a lélegzetvétel is könnyebben ment, mint azelőtt. Tavasz volt, és végre lehetett reménykedni. Legalábbis én így éreztem. Felvették dicsérő oklevéllel a bátyámat az egyetemre, édesapám végre irodai munkát kapott, habár a dévai kényszerlakhely nem szűnt meg, és továbbra is egy átalakított faskamrában lakott.

Ugyanakkor tudatába voltam, hogy semmi sem garantálja a jobb jövőt. A Szekuritáté, habár enyhébb formában, de teljes mértékben uralta a társadalmat, és a Párthatalom sem változott érdemben. De ezek nem tudtak kizökkenteni az optimista hangulatból, és fő gondom az volt, hogy sikerül-e megszereznem a tiszta jeles dicsérő oklevelet, ami nélkül hiábavaló lett volna jelentkeznem az egyetemen, hiszen még mindig osztályellenség voltam.

És akkor történt valami, ami majdnem romba döntötte a reményeimet, és tragikus következményekhez vezethetett volna.

Egy nap a nagyszünetben Csiszter Kati és egy másik lány a tizedikből, akik a Mosóczi-telepen laktak, hevesen integettek, jelezve, hogy valami fontosat akarnak közölni velem. Félrehúzódtunk a majdnem néptelen folyosón, de a lányok viselkedése rögtön megdöbbsentett. Izgatottak voltak, és látszott rajtuk, hogy félnek. Suttogva mesélték, egymás szavába vágva, hogy hajnalban erős repülőgépzúgásra ébredtek, és a kora reggeli induláskor az udvaraikon szétszórva röpcédulákat találtak. Össze is szedték az összeset, nehogy a mindig aggodalmaskodó szülők kezébe kerüljenek. Meg aztán kíváncsiak is voltak. Útközben félni kezdtek, és rám gondoltak. Tudták, hogy engem

minden érdekel, és úgy döntöttek, átadják nekem a röpcédulákat; én majd tudni fogom, mit tegyek velük. Gyorsan a kezembe nyomták a paksamétát, és szó nélkül elszaladtak. Mire felocsúdtam, már csak azt tehettem, hogy a zsebeimet megtömtem a cédulákkal, aztán a falhoz húzódva egyenként tanulmányoztam őket. Karikatúrákat és román nyelvű szövegeket láttam a nyomtatványokon. A karikatúrák Malenkovot és Gheorghiu-Dejt ábrázolták úgy, hogy ránézéskor a látószögtől függően hol az egyik, hol a másik figurája rajzolódjék ki – amivel biztos azt akarták sugalmazni, csak illúzió, hogy különböznek.

A röpcédula másik oldalán egy román paraszt rongyos ruhában és egy orosz katona látszott, a katona egyik kezében egy nagy kenyér, a másikban egy korbács volt látható. A szövegekre már nem emlékszem pontosan, csak arra, hogy szovjet- és kommunistaellenesek voltak, és passzív ellenállásra buzdítottak, ez pedig az akkori törvények szerint államellenes volt.

Nem tudtam, mit csináljak, és ahelyett, hogy a következő szünetben megszabadultam volna a paksamétától, valami megmagyarázhatatlan késztetésre nem így tettem, hanem meg akartam tudni, hogy más udvarba is hullott-e röpcédula, és ezért megkérdeztem Selmecitől, aki szintén Mosóczi-telepi volt, hogy talált-e röpcédulát az udvaron, amire a válasz negatív volt.

A szünetben megmutattam néhány kollegámnak, akik közül csak Kenderessyre és Csomontányira emlékszem. Ők még megmutatták valakinek, aki vagy Varjasi vagy Heim volt, mielőtt visszaadták volna nekem. Néhány szóval kommentáltuk is a dolgot, és nekem az volt az impresszióm, hogy nem igazán fogják fel, miről van szó, sőt egyesek azt hitték, hogy vicclapkivágásokat látnak. Gondoltam, talán nem volt idejük feldolgozni a látottakat. De ebben bizonyára tévedtem.

Akkor már félni kezdtem, de még a következő órán sem tudtam dönteni. Amikor kicsöngették, döntöttem: kisiettem, hogy az árnyékszékbe dob-

jak mindent, de azok mind tömve voltak. Rájöttem, hogy csak tanítás után lesz alkalmam lezárnom ezt az örületet.

Becsengetés után hirtelen kivágódott az ajtó, és Schön István igazgató rontott be néhány tanár kíséretében. Nagyon jól emlékszem a tanárookra, éspedig: Szántó Gyuri bácsi, Mózer Pityu és a „Pirulós” Horváth Laci. Rögtön utánuk falféren megjelent az UTM titkár. Az igazgató felszólította az osztályt, hogy minden nem iskolába való tárgyat tegyünk ki a katedra melletti sarokba, akár becsomagolva is, mert utána motozás lesz. Az osztály megzavarodva pakolászni kezdett, közben suttogva találgatások hangzottak cigiről meg ponyvaregényekről. De én tudtam, hogy csak a röpcédulákról lehet szó, és hogy rettenetes bajban vagyok, és nemcsak magam.

A fiúk szöszmötölésén kívül csend volt az osztályban. És akkor az igazgató rám ripakodott, hogy menjek le a tanáriba, és hozzak néhány krétát. Szó nélkül kirohantam, és az illemhelyek ajtaját kinyitva, már éppen kezdtem kiszedni a cédulákat, hogy bedobjam a lyukakba, amikor éreztem, hogy a karomat elkapja valaki. Meghúlt a vér ereimben. Azt hittem, hogy elkapott a Szekuritáté. Megfordultam, és akkor láttam, hogy Schön áll mellettem. Az arcán piros foltok jelentek meg, amin nem lehetett csodálkozni, hisz szívbajos volt. Rám parancsolt, hogy adjam oda az összes nálam lévő röpcédulát. Oda is adtam. Közben felindulástól rekedt hangon rám kiáltott. Ma is emlékszem arra, amit mondott. Eszembe jutottak az 1956-ban történtek a Mátyás-ház előtt, amikor majdnem belekeveredtem a Szoboszlaj-

féle összeesküvésbe. Idézem: „Megvesztél fiam, hogy röpcédulákkal jársz!?! Tönkre akarod tenni magadat és a családot? Téged és az apádat és a bátyádat letartóztathatnak, a legjobb esetben a bátyád repül az egyetemről, és a te érettségidnek fuccs. Az iskolát is bajba kevered.” Elfutva abbahagyta a szóáradatot, és felmutatva a röpcédulákat még csak ennyit mondott: „Sose láttad ezeket!”, és kirohant.

Reszkető térdekkel kibotorkáltam a folyosóra, ahol Mózer Pityut láttam örködni holtápadtan. Mire visszatértem az osztályba, Gyuri bácsi vezetésével véget ért a kutatás. Szintén ő kutatott még a felsőbb osztályokban is, de nem talált semmit. A kevés kitett Holmit egy zsákba gyűjtötte Horváth Laci. Lassan mindenki napirendre tért a történetek fölött. Soha többet nem esett szó sem a kutatásról, sem a röpcédulákról. Én sem beszéltem erről sem a szüleimmel, sem a bátyámmal.

A közvetlen veszély elmúlt, de én nem tudtam hetekig megnyugodni; szinte vártam, hogy lecsapjon rám vagy valaki másra a Szekuritáté, de nem történt semmi. Nehezen tudtam elhinni, hogy az akkori időkben a besúgók mindenütt megbújó tevékenysége közepette ennek a „kalandnak” nem lett folytatása. Egy nagy iskola mindig tele volt és van híresztelésekkel, pletykákkal, hatalmi harcokkal.

Ma is hálás szívvel és büszkeséggel gondolok az akkori Aradi Magyar Vegyes Líceumra, élén Schön István igazgatóval, a tanári karra és a diákokra. Még az UTM titkára is. Arra az iskolára, ahol a becsület és a szolidaritás fenti példája megeshetett.

Regéczy Szabina Perle

SZEMEK TÜZÉBEN

(Naplójegyzetek az 1989. október 1. és december 16. közötti eseményekről)

I. A kezdet kezdetén

Negyed órája váltam el az országos irodalom olimpián megismert Florintól, a bukaresti *Scântea Tineretului* munkatársától. Letörten ballagtam hazafelé azzal a hittel, hogy mindennek vége szakadt. Vége a derűs, gondtalan gyermekornak, az örömben úszó diákeveknek, egyszóval minden elképzelhető szépnek és jónak. Átélt örömeim

vaskos puttonyát hátára vette az idő, s csupán az emlékezés jogát hagyva sodorja messze-messze, egy meglehetetlen égtájjra. Munkáját befejezve végül gunyoros, ellenséges mosollyal mutat felém egy nagy-nagy, ólomszürke, eltéphetetlen könyvet. Már a pusztaság látása is borzalom. Rajta a nagybetűs ÉLET, melyről költők és írók sokszor a legförtelmesebb képeket festették. Mit is tartogathat számomra? Veritékes gürcölést valami kis

jelentéktelen hivatalban, áporodott íróasztalt, egyhangú írógépkattogást, esetleg üzletet vagy tisztviselői irodát, de lehet, hogy még annyit sem. Csupasz raktárat, ruhaválogatást, árucsomagolást vagy gépzúgást egy gyár lélekölő temetőjében. Ahogy haladtam az utcán, őszintén megbántam, hogy nem jelentkeztem egyetemi felvételre, szerettem volna már egy évvel idősebb lenni. Rémisztő álmaimból nagyim szelíd hangja keltett fel, ahogy beengedett a kapun: „Olyat mondok, hogy hamarosan elájulsz!”

Élénk hangulata azonnal felcsigázta érdeklődésemet. Mi lehet az a nagyszerű dolog? Levelet írt Léтай? Ki tudja? Mi lehet még ennél is nagyobb szenzáció? A folyosón egy perc alatt sok minden eszembe jutott. Szobánkba érve anyánkat láttam a telefonnál. Hosszasan beszélgetett valakivel. Időközben a Magda nevet hallottam ismételni. Nagyim már semmiképp nem tudta magában tartani az örömhírt. Leült a szoba egyik székére, s fülembe súgta: „Állásod van a Vlaicuban!”

Szerencsére ültem, mert különben bizonyára leülök. Már csak az a kérdés, milyen állásról van szó. Könyvtár? Nem, az képtelenség, tavaly foglalták el. Anyám beszélgetése közben a 21-es Számú Általános Iskolát hallottam többször. Hát ez csakugyan szenzáció! Hosszas telefonbeszélgetése befejeztével anyám szólt örömmel: „Egy tanítónőt kell helyettesítened a 21-es Iskolában. Déli 12-től délután 4-ig fogsz dolgozni. Második osztályod lesz.”

A boldogító hírek hallatán egy szempillantás alatt megváltozott minden. Eltűntek a szörnyű, betegesen aggályoskodó képek. Vigasztalt a tudat, hogy az idei évben mégis taníthatok.

Másnap reggel nyolc órára benn kellett lennem személyazonossági igazolvánnyal. A Felső temető után mindössze egy rövid megállót kerékpároztam. A gyógyszerház mögött nagyon hamar megtaláltam az iskolát, mivel minden gyermek oda igyekezett. Csinos, tiszta, fehérre meszelt épület. Mindig ilyenről álmodtam. Micsoda nagyszerű

érzés, hogy helyettes tanítónőként léphetek be ide! Alig tudtam leküzdeni a lámpalázzat. Szorongva tekintettem szét. De mennyi öröm vegyült ebbe a szorongásba! Boldogság, lelkesedés, valami sejtelmes érzése annak, hogy ez az épület boldogságom nagy tündértanyája lesz.

Izgatottan kerestem a titkárságot. Sehol egy lélek. Végre megpillantottam egy tanárt, aki az igazgatóságra irányított. Rokonszenves, idősebb úr volt az igazgató: Radu Moldovan. Barátságosan kezet rázott velem. Aztán bevezetett a tanárba. Szilvai tanárnő észrevett. Együtt mentünk fel az emeletre egy búbajos, mosolygós asszonyhoz, Szekeres Ágotához. Kedvesen fogadott. Az első osztály volt az övé. Ő 12 óráig tanított ugyanabban a tanteremben, ahova engem is beosztottak. Elmondta, hogy a tanítónő, akit helyettesítek, kórházban van, nehéz műtét előtt. Azután a beszélgetésünk során kiderült, hogy a szóban forgó tanítónő nem más, mint Krahtusz Mária, aki személyesen felkeresett kicsengetésem napján. Nevemet a Vörös Lobogóból ismerte meg. Írásaim alapján úgy döntött, én leszek a legalkalmasabb gyermekeknek tanítására. Emlékszem, nagyon meglepődtem dicsérő szavai hallatán. Eszembe jutott utolsó napom az iskolában, Mózer Pityu bácsi virágcsokra, s az ő szelíd, meleg biztatása. Egyrészt rendkívüli öröm fogott el, másrészt a felelősség tudata kezdett ébredezni bennem. Vajon milyen tanítónő leszek? Megállom-e a helyem? Szót fogadnak-e majd a gyerekek, hiszen csak tizennyolc éves vagyok, tanítványaimtól mindössze tíz év korkülönbség választ el. Senkinek sem szerettem volna csalódást okozni.

A pedagógus kollégák szíves fogadtatása önbi-zalmat öntött belém. Mindenki úgy fogadott, mint régi, jó barátot vagy inkább családtagot. Takács Júliával, a harmadik osztály tanítónőjével léptem be legelőször az osztályterembe. Bájosan bemutatott pár kedves szó kíséretében, majd távozott. Magamra maradtam a gyerekekkel.

Kett Groza János grafikája

REZIK ALIZ BRÜSSZELI ÉS BÉCSI NEMZETKÖZI ZONGORAVERSENYEKEN (1.)

Rezik Károly, aradi születésű karmester és gordonkaművész visszaemlékezései legnagyobb lányáról, a zseniális tehetségű gordonkaművészről, aki 15 évesen sikeresen szerepelt több külföldi versenyen

1938. május 10-én reggel gyorsvonattal indultunk el Kolozsvárról. Délután 4 óra után érkezünk zuhogó esőben Budapestre, a Nyugati pályaudvarra. Budapesten másfél napot töltöttünk. Itt váltottuk meg jegyeinket Brüsszelig és onnan vissza Kolozsvárig. Az út Budapesttől Brüsszelig reggel 7 órától másnap estig tartott volna, de a jegyváltásnál azt ajánlották, hogy utazzunk az Árpád vonattal Bécsig, majd taxival az Ostbahnhofról a Westbahnhofig, és így elérjük az ostendei gyorsvonatot.

Május 12-én reggel pont 7 órakor indultunk el Budapestről az Árpád vonattal. Mondhatom, hogy ennél kényelmesebb utazás el sem képzelhető. Csak annyi jegyet adtak ki, ahány ülőhely volt: 60-at. Már amikor az ember belép a kocsiba, valami különös, fölséges érzés fogja el, pláne a komoly vámvizsgálat után, mert tudni kell, hogy az Árpád vonat nem áll meg a határig, s ott is csak addig áll, amíg a magyar kalauzokat felváltják az osztrák, illetve német kalauzok. A vámvizsgálat, eltérően a többi vonaton való utazástól, nem a határállomáson, hanem a kiinduló budapesti állomáson, a Keleti pályaudvaron történt meg, mégpedig olyanformán, hogy az I. osztályú

váróteremben egy rész zsinórral el volt különítve, s itt történt meg az útlevel láttamozása és a vámvizsgálat. Mihelyt megjelentek a rendőrségi és vámvizsgálati közegek, a kísérőknek rögtön el kellett hagyniuk a helyiséget, s az utasok többé nem mehettek ki, mert a vizsgálat megejtése után egy rendőr mindnyájunkat egyenesen a vonatba kísért, hogy valamelyik utas le ne szálljon, senkivel ne érintkezessen. Ugyanígy a határnál is tilos volt a leszállás.

Pár percnyi várakozás után tovább siklott a mesebeli vonat, ami hamarosan, szinte berepült a bécsi állomásra, ahol a leszálláskor megtörtént a vámvizsgálat, ami a továbbutazóknak gyorsan elintéződött.

Az Árpád vonaton az utazás a legfölségesebb, álomszerű, csodálatos, tökéletes élmény volt. Aliz lányom, aki roppantul élvezte ezt a kimondhatatlanul kényelmes, szinte szárnyakon úszó utazást, mind azt hajtogatta, miért nem váltottunk jegyet visszafelé is az Árpád vonatra. Visszautazásnál nem kellett a gyors csatlakozást elérnünk, no meg kissé drága multság az Árpád vonaton utazni, mert majdnem duplájába kerül a jegy, mint a gyorsvonatra. Igaz, hogy a Budapest–Bécs közötti

utat 2,5 óra alatt futja be, a gyorsvonati 4 órával szemben. Azzal, hogy az Árpád vonattal utaztunk, egy teljes nappal nyertünk.

A bécsi vámvizsgálat után taxiba ugrottunk, ami gyorsan átszáguldt a Westbahnhofra, ahol még circa 20 perc időnk volt az indulásig.

Kényelmesen elhelyezkedtünk a vonatban, és innen egyhuzamban utaztunk a Linz–Passau–Regensburg–Nürnberg–Wiesbaden–Köln–Aachen vonalon, sokszor vadregényes tájakon, egészen Brüsszelig.

Béctől kiindulva hosszú kilométereken keresztül, bal oldalon, számtalan havas csúcsot lehetett látni, amelyek úgy hatottak, mint megannyi elérhetetlen tündéri várkastély, amelyeknek káprázatos, csillogó ragyogásán még a kőszáli sas tekintete is megtörik.

Linz és Passau között egy hegyoldali erdőn viszt a vonat. Egy-egy őzike, 30-40 lépésre a sínektől, bámulta a dübörgő vonatot, mintha eleséghulladékot szimatolna; megszokta már a vonatok zaját. Lent, a 60-70 méter mély völgyben a vonat kackaringós pályáján elő-előbukkan a folyó ezüstös szalagja.

„Rezik Alice, a fiatal cluji zongoraművésznő, aki a bécsi nemzetközi zongoraversenyen nagy sikerrel szerepelve harmadik lett.”

Passaun túl nemsokára elértük Regensburgot, majd Németország egyik legérdekesebb, régi stílusú városát, Nürnberget, ahol a vonat a hatalmas Tribün közvetlen közelében húz el, ahol nemrég tartották meg a német parlamentet.

Wiesbaden vonatból nézve olyan, mint az elképzelt paradicsom.

Hajnal felé Kölnbe érkeztünk, ahol a híres dóm tornya, mint valami szellemkéz, nyúlt az ég kárpitja felé.

Aachenben volt a német határ és a vámvizsgálat, ahol több utast lemarasztaltak, mert nem volt rendben az útlevelük.

Aachenből elindulva, több alagúton áthaladva, értünk belga földre, ahol meglehetősen magas hegyvidékről haladtunk a mindinkább lejtő róna-ság felé, ami egészen a tengerig nyúlik.

Ami rögtön feltűnt, belga földön majdnem kivétel nélkül csupa fehér-fekete foltú teheneket és széles hátú igás lovakat láttunk, amelyeknek, első látásra komikus hatású, rövid, csonka farkuk volt, mint egy jól elnyűtt szobafestői ecset szőrzete.

Sűrű egymásutánban hagyta el vonatumk a falvakat és városokat, s május 13-án, pénteken reggel 8 óra 18 perckor beérkeztünk a brüsszeli állomásra. A Rue de Trone 178. szám alatti panzióban kaptunk lakást és ellátást napi 45 frankért, ami az ottani viszonyoknak megfelelően nagyon jutányos ár volt. Egy alkóvos nagyszoba a II. emeleten és kitűnő koszt.

Brüsszelben minden utcában 100-on felüli házszám van, mert ott, kevés kivétellel, az úgynevezett családi házak vannak divatban, amelyeknek utcai frontja csak pár méter széles. Mindenkinek van kutyája vagy macskája. A taxikat színükről lehet felismerni, mindegyiknek azonos a színe. A közlekedés taxival vagy villanyoson bonyolódik le. Szép villanyos kocsik vannak, amelyeken az utazás nem drága, a taxi viszont annál drágább. Az állomástól a panzióig 13,5 frankot fizettünk.

Brüsszel a nagy nyugati városok életét mutatja. Rengeteg mozija, szórakozóhelye van. Itt a vizet külön kell fizetni, mert mindenki sört iszik nagy mennyiségben. Kevés bort isznak. Öreg néniket is lehet látni állandóan a sörözőkben, vígan trécselnek a sörös korsók mellett. A kisebb lokálokban humoros szórakoztatásról is gondoskodnak. A forgalom szabályozott. Vasárnap és ünnepnapokon csapatostól lehet látni a kirándulókat, legtöbbjüket biciklivel. Itt a nők is nagyon kultiválják a biciklit.

Brüsszelnek sok szép tere, szobra és nagyon sok impozáns középülete van. Legszebb útja az Avenue Louis, aminek promenádszerű sétányát lovaglásra is használják. Legszebb épülete a Fő Városháza a Városháza térrel. A téren csupa patinás ház van, amelyek még a spanyol uralom idejéből maradtak fenn. Minden házon színarany díszítés van. A Városháza tetején életnagyságú lovas szobor díszileg tiszta aranyból. A modern középületek közül talán az Igazságügyi Palota a legszebb és a legimpozánsabb. A magánházak között is, különösen a főúri negyedben, hatalmas

paloták állnak. Széles utcái és terei jó szellőssé teszik az egész várost.

A város több kerületre osztott, amelyeknek külön nevük, külön önkormányzatuk, külön polgármesterük van, akik felett egy főpolgármester áll. Minden városrészben vagy kerületben másképpen adóztatják a lakosokat. Például a villanyak sincs egységes ára, kerületenként változik.

A király nem lakik állandóan Brüsszelben, de amikor otthon van, akkor felhúzzák a lobogót a rúdjára. A királyi palota előtt őrség áll, amelyet minden délben és este váltanak.

Katonát aránylag keveset lehet látni, ők főleg fiatalok.

Belgiumban a vallonok franciául beszélnek, a flamandok pedig hollandul.

Rengeteg templom van, egyik szebb, mint a másik. Érdekes, hogy a templomokban nincsenek padok, hanem székek, amiknek az ülőkéi gyékénnyel vannak borítva, és magas háti támlájuk van. A székeket a mise részei közben fordítgatják, mert néha ülnek rajta, szembe az oltárral, máskor pedig térdelnek rá, s ilyenkor megfordítják. Mindenkinek van pénzért bérelt széke. A királyudvari székesegyház homlokzata ugyanaz, mint a párizsi Notre-Dame-templomé.

Színháza régi stílusú épület.

Most pedig vegyük sorjában az ott töltött napok eseményeit.

Május 13-án, az érkezés napján, a kipakolással foglalatostoktunk.

Május 14-én délelőtt elmentem a versenyrendező irodába jelentkezni, ahol megkaptam a ver-

senyzők listáját, ami országok szerint volt osztályozva. 118 jelölt volt a listán, de versenyre 87-en jelentkeztek. Délután elmentünk kiválasztani a zongorát, a választás a Steinwayre esett. Este egy hosszú utat tettünk meg villanyoson: felkerestünk egy kolozsvári ismerőst, Kovács A.-t, a Bourdon utcában; messze lakott a lakásunktól. Visszafele a villanyossal, úgy 1/211 órakor, a vurstli mellett mentünk el, ami fényes kivilágításával és még nagyobb zsvijával káprázatos képet nyújtott.

Május 15-én, vasárnap reggel 9 órakor minden versenyzőnek jelentkeznie kellett a sorshúzásra. Mindenki saját maga húzta ki a sorszámot. Aliz az 54-es számot húzta. Még a sorshúzás előtt az irodában kellett jelentkezni, ahol megmutatták a versenybizottság névsorát, és mindenkinek alá kellett írnia egy nyilatkozatot arról, hogy a versenybizottság tagjaitól nem tanult. Ugyanakkor a versenyzők három meghívást is kaptak estélyekre. A sorshúzás elég lassan ment, 12 óráig tartott. Több mint egy félóráig kellett várni, amíg a húzás után kifüggesztették a verseny menetrendjét. Minden délelőttre és délutánra 11-11 versenyző jutott, csütörtök délutánra csak 10. A verseny mindennap reggel 9-kor, és délután 3-kor kezdődött.

A rendezőbizottság meghívott néhány világhírességet, akik hangversenyt adtak.

Vasárnap volt a megnyitó hangverseny, amelyen Saüer Emil játszott. Dacára, hogy ezekre a hangversenyekre a versenyzők félárú jegyet kaphattak, mégsem jelentünk meg a fáradság miatt. Szintügy nem mentünk el az esti meghívásra sem.

Közreadja: *Fitoriné Rezik Julianna*

Fülöpné Bálint Anna Erika

„HOL VOLT...” MÁR NINCS ISKOLÁM

1. NAGYLAK

Régebben azt idézték nekünk, hogy: „Olyan lesz a jövő, amilyen a ma iskolája” (Szent-Györgyi Albert), és azt írták róla a *Megújuló iskola Támo*p 3.1.4-ben: „A gondolat rövid, a tartalom annál jelentősebb. Tiszta és éles logikával fogalmazza meg az iskola fontosságát.”

Mi hittünk ebben, hittük, hogy a nevelés, a tanítás hivatás, nem szakma.

Ma azt látjuk, hogy szinte mindenki a jelennel elégedetlenkedik, nem a jövőről, hanem a múlt iskoláiról beszél, szeretettel emlékezik a nemzet napszamosaira, tisztelettel ír róluk, és megőrzi emléküket a bizonytalan jövő elől való menekvés-képpen is?!

Bár nagyon kevés adattal rendelkezem, emlékezem én is a már megszűnt nagylaki magyar iskolai oktatásra (hiszen ott tanultam jómagam is), egy-két személyre, akiknek köszönhető volt, hogy az ottani magyar iskolát a rend, a fegyelem és tudás jó példajaként emlegették.

Nincs adatunk arról, hogy mikor kezdődhetett el Nagylakon a magyar nyelvű oktatás (amely Csanád megye járási központja volt a múlt század elejéig), viszont tudjuk, hogy a *Nyugati Jelen* is közölte 2013. január 23-án Dr. Orbán Katalin írását, amelyben jelzi, hogy január 27-én Nagylakon emlékeznek, és „a nagylaki római katolikus templom harangjai a másokért vállalt felelősség példáját, erőt adó emlékét hirdetik.” RADICS PÁLRA emlékeztek, aki 1852–1880 között Nagylakon volt adminisztrátor plébános, és a templom építése az ő nevéhez fűződik. Később Szőregre került, ahol szőregi plébánosból pápai kamarás lett (írta Péter László), és végrendeletében vagyona nagy részét szociális célokra hagyományozta, így az iskolára is.

Miért írtam le mindezt?

Amit eddig nem tudhattunk, Radics Pál jó barátságban volt Jókai Mórral, ő mesélte el az írónak az 1863-as nagy inség történetét, ezt Jókai *A nagylaki iskolásfiúk* című versében örökítette meg. (A 100 kötetes díszkiadás 77. kötetében található a vers, népballadának jelezve). Miről is van szó?

Neki LÉLEK PÉTER nagylaki iskolamester mesélte el, aki az 1848-as forradalomban főhadnagyi rangot kapott, s akinek a sírját ma is nagy tisztelettel rendben tartják, emlékét ápolják az egyre fogyatkozó nagylakiak.

A balladás hangvételű elbeszélő költemény arról szól, hogy a nagylaki iskolás gyerekek gyanúsan sok kenyeret kértek otthon reggelente iskolába menet.

„Édesanyák még nem tudják,
meg nem tudják a tanárok,
Sem a bírák, sem a papok,
Hová hordják a kenyeret
Iskolába járó fiúk?

Tíz szegény fiú van köztük,
Kinek otthon nincs mit enni.

Hetek óta, havak óta

Így táplálják e tíz pajtást.”

Jókai születésének századik évfordulóján, 1925-ben még élt Schaller József, „az utolsó nagylaki iskolásfiú”, aki megőrizte a vers történetét. (Sulinet-örökségtár)

Amikor keresgéltem az interneten, rábukkan- tam egy érdekes dologra: *Falusi iskolások olvasó- és tankönyve* I. kötet Népiskolák II. és III. osztálya számára. Szerkesztette több vidéki tanító. (Buda- pest, Lampel R. Kk. 1910.) Meglepő volt az alapos és sokoldalú ismeretátadás, a feladatok felbontása hetekre. Ott találtam meg ezt a feladatot is: Írd le A nagylaki iskolásfiúk c. költemény 1. szakaszát emlékezetből, a 2. szakaszt pedig a könyvből. Ezt csak érdekességképpen jelzem. Később jöttem rá, miért tudták az öregeink sokkal később is a tanul- takat: nem voltak túlterhelve, nem „versenylova- kat” képeztek akkoriban.

1999. március 5-én hirdették az újságban, hogy „Kegyelettel emlékeznek KAJGYÁK MÁRTON nagylaki tanítóra halálának ötvenedik évforduló- ján. Még élő tanítványai.”

Az 1909-ben Tornyan született Kajgyák tanító bácsira én is emlékeztem, bár minket már nem tanított. Ő egy fogalom volt Nagylakon. A régi

„fáklya”, a valódi kántortanító mintaképe. Szépen, műsorral emlékeztek meg róla a nagylaki temetőben, majd a templomban is, valamint a sajtóban. Jelen volt lánya, Ildikó is. Lakatos Béla, volt tanítványa írta róla: Kajgyák Márton 1932-től 1949. március 6-án bekövetkezett haláláig... a szó legnemesebb értelmében a nemzet napszámosa. Egy tanteremben tanította az I–VII. osztályos magyar ajkú gyerekeket, akiknek a száma néha meghaladta az 50 főt is. Elvégezte a kántori teendőket, sőt a felnőttekből húsvéti ünnepekre passió kórust is szervezett. Ünnepi műsort rendezett anyák napjára és a tanévzáró ünnepélyre. Nagylakon a lakosság többsége szlovák és román nemzetiségű. A szórványban élő magyarság vezetőjeként elérte, hogy a magyar iskolát jól szervezett és fegyelmezett iskola példaként emlegették.

Ezután 1948-tól jött a tanügyi reform (sajnos akkor láttam az Ipartestületből kihozott gyönyörű kötésű könyvek égetését a piactéren), és 1949-től jött az én, a mi tanító bácsink, éppen akkor, amikor én I. osztályos lettem.

MÁTRAY LÁSZLÓ volt, akinek sokan köszönhetjük az alapokat, és talán még azt is, hogy pedagógusok lettünk.

Az elején a nagylaki katolikus, majd magyar iskola két tantermes, két külön szolgálati lakással ellátott, két tanerős volt, de ő is már egyedül tanította a 28-30-as létszámú I–IV. osztályt. Délelőtt 8-tól 11-ig, délután 2-től 4-ig jártunk iskolába. Kezds előtt egy negyed órával az iskolában kellett lenni, és hangosan kórusban mondtuk a szorzótáblát. Ha éjjel felköltöztek volna, akkor is

keresztbe-hosszába, előlről-hátulról bármelyiket tudtuk volna. Tintával, pennával vagyis tollheggyel írtuk a szépírást, és a megosztott tanítás előnye volt, hogy a sok fogalmazás és szépírás mellett már II. osztályban figyelgettünk a nagyobbak leckéire is. Kicsit féltünk is a tanító bácsitól, pedig sose bántott senkit (elég volt a sarokban állni), de tiszteltük, szerettük, és szívesen segítettünk a „gyakorló kertjében”, vagy imádtuk az általa tartott tornaórákat az udvaron, az énekkart, és mindig felleptünk mi is a „nagy Sala”-ban (ma a Gimnázium épületének nagyterme) népviseletbe öltözve magyar táncokkal, népdalokkal, versekkel. Szerették a más nyelvet beszélők is a mi műsorszámainkat. Mi már IV. osztályban orosz nyelvet is tanultunk; ez nem volt probléma ott, ahol mindenki gyerekkorától már az utcán játszva beszélt románul és szlovákul is.

Ezek az iskolák nem voltak „gépesítettek”, itt még fontos volt a gyerek nevelése is. Örök hálával gondolok a tanító bácsira, mert volt arra is gondja, hogy továbbküldjön minket Pécskára anyanyelvű iskolába. Törődött az elhelyezésünkkel, és végig követte sorsunk alakulását, amíg szét nem szórt minket az élet.

Már évek óta nincs Nagylakon magyar nyelvű oktatás a tanulóihiány miatt. Innen adódott írásom címe is, mert közben „hol volt, hol nem volt.”

Éppen ezért szeretettel emlékezünk. Köszönettel tartozunk Dr. Orbán Katalinnak, Molnár Anna ny. tanárnak és segítőiknek, mindazoknak, akik még őrzik a lángot.

Rogoz Marianna

LENGYEL, MAGYAR – KÉT JÓ BARÁT...

Így kezdődik az a közmondás, amelyet most már lassan tíz éve iskolánk is megismert. Az aradi Csiky Gergely Főgimnázium kapcsolata a lengyelországi táborozásokkal régebben kezdődött, de testvériskolai szerződést a lodzi Bem József Gimnáziummal 2007 márciusában írtunk alá. Azóta évente találkozunk, hol itthon, hol pedig náluk.

Idén mi látogattunk el iskolájukba 22 diákkal.

Mivel az út nagyon hosszú és fárasztó, közbeiktattunk, menet is és jövet is, egy-egy pihenőt Krakkóban. Ennek során bejutottunk Auschwitz és Birkenau borzalmakat rejtő falai közé. Megtekintettük a Wieliczka sóbánya csodálatos sószobrait, alagútjait és a káprázatos Kinga kápolnát. Sétáltunk Krakkó várában, a Wawelben, amelynek székesegyházában Báthory István sírhelyénél tiszteltünk, de jártunk az óváros hangulatos utcáin, terein és templomaiban is.

A lodziak által szervezett programunk is változatos és érdekes volt.

Már induláskor tudtuk, hogy ünnepi eseményen is részt fogunk venni, sőt mi több, szerepelni is fogunk. Az iskolájukban tartott előadáson, számos helyi, városi, megyei, tanügyi vezető mellett vendég volt Magyarország nagykövete, aki Varsóból érkezett, hogy részt vegyen a Lengyel–Magyar Baráti Társaság fennállásának 35 éves évfordulója alkalmából összeállított ünnepi műsoron. Hivatalos felszólalások, kitüntetések után került sor a házigazdák és a mi szereplésünkre is. Rövid bemutatkozásunk során néptáncokkal, népdalokkal és szavalattal sikerült a közönséget tapsviharral bírunk.

Vendéglátóink kirándulást is szerveztek számunkra. Kopernikusz szülővárosába, Thorunba vittek el. A macskaköves utcák, a gótikus árkádok, templomok, múzeumok, de az egyszerű épületek is, a várfalban levő ferde torony és a rengeteg turista felejthetetlen élményt jelentett.

Természetesen Lodz városával is volt alkalmunk megismerkedni: közös programjaink során részt vettünk egy vetélkedőn az iskolában, ellátogattunk múzeumokba, a felújított sétálóutcajukba, és régi textilgyárak épületeibe, amelyekben most modern bevásárló- és szórakoztató-központ üzemel. A házigazdákkal töltött szabadidőben sokan sétáltak a virágba borult botanikus kertben, játszhattak lézeres fegyverekkel, meglátogattak közeli várakat stb. Nagyon sok élményben volt részünk, érdekes újdonságokkal ismerkedtünk meg. A gyerekeket vendégül látó családok nagyon kedvesek voltak, diákjaink jól érezték magukat ideiglenes otthonaikban.

A tanulóinkat kísérő felnőttek, Hadnagy Éva igazgatónő, Siska-Szabó Hajnalka rajztanárnő, Kóri Edina titkárnő és jómagam rengeteg érdekes tapasztattal gazdagodva tértünk haza. Sok mindent megtudtunk a lengyelek tanügyi rendszeréről, iskolai felszereléseikről, tantermeik használatáról stb. Az izgalmas, változatos, gazdag program, amelyet biztosítottak nekünk, alaposan feladta a leckét a jövő évi vendégfogadás szervezése szempontjából.

Köszönet a lengyel kollégáknak a szervezésért, Laci bácsinak az állandó fordításért, a családoknak a vendéglátásért!

Penke Botond*

AZ ÖREGEDÉS ÉS AZ ALZHEIMER-KÓR (III.)

8. Befolyásolható rizikófaktorok

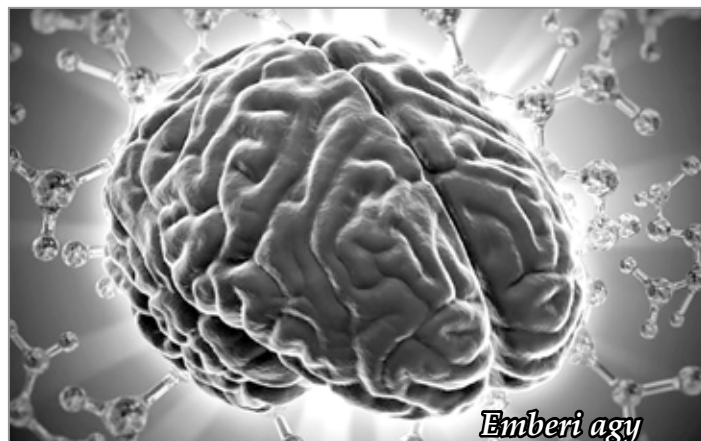
Kevés a tiszta formában előforduló Alzheimer-kór (AK), a betegség általában kevert formában jelenik meg, társbetegségek kísérhetik (magas vérnyomás, diabétesz). Pedig bármilyen legyen is a genetikai örökségünk, a fiatal korban jelentkező AK kivételével, sokat tehetünk az AK kezdetének minél távolabbi időpontra történő kitolásáért.

8. 1. Kardiovaszkuláris problémák elkerülése

A krónikus agyi vérkeringési zavar kulcsszerepet játszhat az AK kialakulásában. Egyetlen szívinfarktus statisztikailag 2,7-szeresére növeli az AK kockázatát. Az öregedés következménye az agyi vérellátás krónikus alulműködése. A vérellátás csökkenése magával hozza nemcsak az agy oxigén- és tápanyag-ellátásának csökkenését, hanem a BBB (vér-agy-gát) sejtjeinek sérülését is. A BBB alulműködése elhúzódó alacsony szintű gyulladást okoz, ugyanígy zavar támad a lokális véráramlást szabályozó NO-termelésben is. Csökken az agyban képződő toxikus anyagok eltávolításának sebessége, mert csökken az efflux-pumpák aktivitása. Ördögi kör alakul ki, folyamatosan csökken az agyi vérellátás szintje, és megkezdődik a neurodegeneráció.

8. 2. Táplálkozás

A zsírban és cukorban gazdag étrendet már régóta kapcsolatba hozták az AK magasabb kockázatával. Sokan az AK-t 3-as típusú diabétesznek tekintették: az agyban inzulinrezisztencia alakul ki, sérülnek az agyi jelátviteli folyamatok. Klinikai vizsgálatokkal igazolták, hogy az inzulin orrspray alkalmazása javította a szellemi leépülés kezdeti fokán lévő páciensek memóriáját. A további klinikai vizsgálatok viszont nem igazolták azt az optimizmust, amivel kezdetben az AK inzulinos kezelésének lehetőségét fogadták. A szellemi hanyatlásnak valóban van energetikai di-

menziója, az AK kialakulásában a mitokondriális energiatermelés csökkenése fontos szerepet játszhat. A diabétesz valóban az AK egyik rizikótényezője, de nem igazolódott, hogy kialakulásának az inzulin az elsődleges mozgatója.

A táplálkozás és az AK kapcsolatával számos megfigyelés foglalkozott. Szignifikáns együttes előfordulást találtak az AK és más patológiás állapotok (diabétesz, metabolikus szindróma stb.) között. Egyértelműen védő hatásúnak bizonyult a mediterrán típusú étkezés és a kalória restriktív diéta. Klinikai vizsgálatok viszont nem tudták egyértelműen igazolni a C- és E-vitamin védő szerepét.

8. 3. Fizikai és szellemi aktivitás

A legutóbbi 10 év kutatásai a fizikai aktivitás hiányát jelölik meg mint a demencia, a kognitív hanyatlás legfontosabb faktorát. A mozgás hiánya az egész szervezetet érintő szisztémás gyulladást okoz, ez inzulinrezisztenciát, neurodegenerációt és ateroszklerózist válthat ki. Az életmód, öregedés és AK összefüggéseivel foglalkozó valamenyi tanulmány azt igazolta, hogy a fizikai aktivitás fontos szerepet játszik az AK megelőzésében. Az utóbbi 10 évben sikerült megtalálni azokat a faktorokat, amelyeket az izommozgás aktivál, és sejtvédő hatásúak.

A mitokondriumok a genomjaikban kódolt peptidek révén az anyagcsere aktív szabályozói.

Egyik ilyen faktor a humanin polipeptid. Nagyszámú vizsgálat igazolja a humanin sejtvédő hatását. A humanin jótékony hatást mutat az ateroszklerózis, miokardiális ischémia és reperfúzió kezelésében is.

A humaninon kívül más mitokondriális eredetű peptidok is hatnak az anyagcserére, csökkentik az inzulinrezisztenciát, mérsékelik az elhízást, és elősegítik az anyagcsere-egyensúly beállítását. Ilyen a 16 aminosavból álló MOTS-c nevű mitokondriális peptid, amelyet egér kísérletekben alkalmaztak, és megakadályozta az elhízást.

A fizikai aktivitás, az izommozgás hormontermeléssel jár. Izommozgás, edzés közben FNDC5 képződik, ez egy olyan izomfehérje, amely miochinekre hasad szét. Ezek hatására barna zsírszövet alakul ki, megemelkedik a zsírszövet anyagcsere szintje, javul a glükóz-homeosztázis.

Az életmód és az AK összefüggéseit kutató valamennyi vizsgálat egyértelműen arra mutat, hogy a szellemi aktivitás, a kognitív interakció jelentősen javítja a szellemi teljesítményt, és bizonyos védelmet jelent az AK ellen.

9. Régi-új gyógyszerek és gyógyszercélpontok

Rövidesen nem lesz reménytelen egy kezdeti stádiumban lévő AK beteg állapotának stabilizálása.

– Valószínűleg már a kezünkben vannak azok a gyógyszerek, amelyek sikeresen megállítanák a neurodegenerációt, csak nem jutnak el kellő koncentrációban a hatás helyére, pl. a neuronok belsejébe. A klinikai vizsgálatoknál intenzíven kutatják azokat a hordozókat, amelyek be tudják juttatni az antitesteket az agyba, illetve az idegsejtek belsejébe.

– A Jumex, a Parkinson-kór gyógykezelésére bevezetett magyar gyógyszer az AK prevencióban is alkalmazást nyerhet. Az egyik hasonló szerkezetű gyógyszerrel, a Rasagiline-nel 2014 óta folynak klinikai vizsgálatok AK betegekkel (24 hónapos vizsgálat).

– A bexarotene®, egy T-sejtes limfóma gyógyítására engedélyezett gyógyszer kognitív javulást hozott klinikai vizsgálatokban. Valószínűleg csak bizonyos genotípusoknál hatékony.

– Két másik ismert gyógyszer, az antiepileptikus hatású levetiracetam® és a brivaracetam® klinikai vizsgálatokban megelőzik a kognitív hanyatlást.

– A gyógynövények is segíthetnek: az ABC-transzporterek aktiválása fitoterápiás szerekkel (pl. orbáncfű extraktumokkal) javítja a kogníciót, csökkenti a demencia kockázatát. Más fitoterápiás szerek (Gingko biloba és Curcuma longa extraktumok) is neuroprotektív hatásúak.

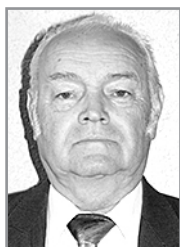
Jelenleg 59 klinikai vizsgálat sorozat folyik Alzheimer-kór elleni gyógyszerjelöltekkel. A betegség lefolyását ismerve a megelőzés a legjobb megoldás: életmódunk és táplálkozásunk helyes megválasztásával védjük ki az agyi leépülési és neurodegeneratív folyamatokat.

**Az MTA rendes tagja, emeritus professor*

IRODALOM

Rajna Péter: *Öregedő agy – idősödő elme – örökifjú(?) lélek*, Multiart Productions Kft., Bp., 2005.

Zádori Dénes–Datki Z. L.–Penke B.: *A krónikus agyi hipoperfúzió szerepe az Alzheimer-kór kialakulásában – tények és hipotézisek*. *Ideggyógyászati Szemle*, 60, 428–437., 2007.

Dr. Vajda Sándor

A MINDENNAPI STRESSZ

Selye János az egyik legismertebb és legtöbbet idézett magyar tudós világszerte. Nagyon sokrétű munkássága alatt foglalkozott az endokrinológia, az élettan, a biokémia és a krónikus megbetegedések epidemiológiai kutatásaival.

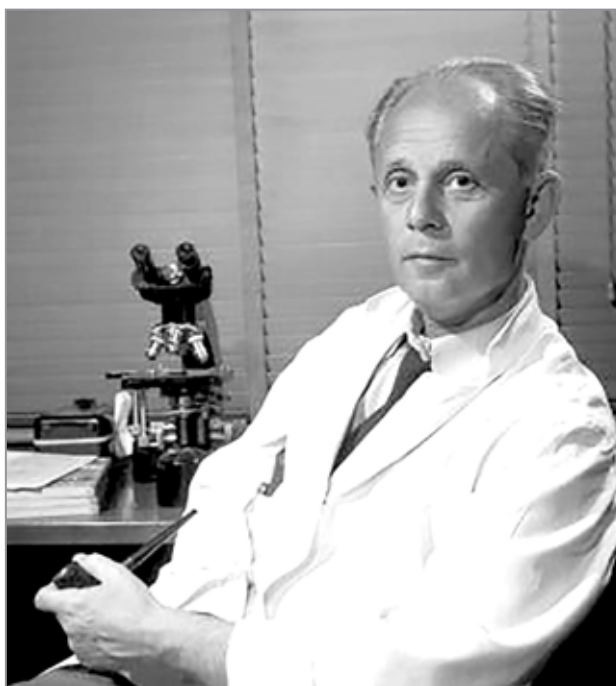
Apja Selye Hugó, az Osztrák–Magyar Monarchia katonaeorvosaként teljesített szolgálatot Bécsben, és osztrák lányt vett feleségül. 1907. január 26-án megszületett fiuk, akit Jánosnak keresztel-

tek. Később a család Komáromba költözött, ahol az apának jól menő sebészeti magánpraxisa alakult ki. Trianon után, 1920-ban a várost a frissen létrejött Csehszlovákiához csatolták, így Selye János a gimnáziumi tanulmányait ott folytatta. A családban négy generáció óta minden férfi magyar orvos volt (nagyapja és ükapja családorvosok, apja sebész), így természetesnek tűnt, hogy ő is továbbviszi a tradíciót. Az érettségi után a prá-

gai német egyetem orvosi karára iratkozott be, és ott kitűnő eredménnyel 1927-ben megkapta az orvosdoktori diplomáját. Ugyancsak a cseh fővárosban végezte kémiai tanulmányait is, és 1931-ben a kémiai tudományok doktora címet is kiérdemelte. Orvosi tanulmányainak egy részét Párizsban és Rómában folytatta, mindenütt kiváló eredményekkel. Szünidőiben apja maga mellé vette a műtőben, és remélte, hogy fia átveszi a Komáromi Selye Sebészeti Klinikát, de a fiatal orvost jobban érdekelte a kutatómunka, ezért házuk

alagsorában különböző állatokon végzett kísérleteket. 1931-ben Rockefeller-ösztöndíjat kapott a baltimore-i John Hopkins Egyetem biokémiai osztályára, majd 1932-től a kanadai McGill Egyetemen volt kutató. 1945–1976 között Montrealban egyetemi tanár volt, de ugyanakkor az amerikai hadsereg általános sebészeti tanácsadójaként is működött. A stressz kutatójaként szerzett világhírnevet: erről a problémáról 80 évvel ezelőtt, 1936-ban jelent meg az első publikációja a Nature folyóiratban, majd 1956-ban megjelent az Életünk és a stressz című könyve (amelyet 1964-ben fordítottak magyarra), és ez a műve hihetetlenül olvasottá vált az egész világon. Nagyon sokoldalú tudós volt, tíz nyelven beszélt és tartott előadásokat, több mint 1700 tudományos cikket és 39 könyvet írt, munkásságát több mint 300000 tudományos közleményben idézték, 68 tudományos társaság választotta tiszteletbeli tagjává. Iskolateremtő, tudományszervező

nagysága abban is kiterjedt, hogy a világ minden tájáról érkeztek hozzá kutatók, akikkel megismertette a kutatás módszerét, szépségeit és buktatóit. Intézetében hatalmas könyvtár állt a tudósok rendelkezésére, a világ minden tájáról gyűjtötte a kuta-

Selye János

tási eredményeket. Tíz éven át a stressz-elméletért rendszeresen jelölték a Nobel-díjra, de végül nem kapta meg, mert kutatásai nem egy pontosan meghatározott hatóanyag vizsgálatára irányultak, hanem a szervezetet érő általános károsító tényezők hatásmechanizmusát vizsgálta, ami több orvosi szakágat érintett, és ez a díj odaítélésénél gondot okozott.

Szlovákiában 2004 szeptemberében kezdte el működését a róla elnevezett magyar nyelvű egyetem, amely teológiai, gazdaságtudományi és tanárképző

karokkal rendelkezik. A Selye János Gimnázium 1994-ben vette fel egykori híres diákjának nevét, és az egész szlovákiai magyar nyelvterületről érkeznek oda tanulók.

A stressz nem egy egyszerű betegség, hanem egy betegségorozat elindítója lehet. Kialakulásához nagyban hozzájárul a rohanó életformánk, mivel napjainkban az élet minden területén a gyorsaság a lényeg. A gyorsabb gépkocsit vásároljuk, gyorsvonattal vagy kontinensek közötti repülővel utazunk, pillanatok alatt a mobil telefonon vagy az e-mailen kapcsolatot teremthetünk a több száz kilométerre levő társunkkal, felbecsülhetetlen mennyiségű információhoz (pozitívhoz és negatívhoz) juthatunk az interneten vagy a rádióból és a tévéből. Az információk nagy része (főleg a reklámok) a fogyasztói társadalom célját szolgálja, vagyis hogy mennyel több pénzt költünk, amit meg kell keresnünk, tehát keményen

kell dolgozni, többnyire idegkimerítő munkahelyen, ahol rengeteg az értelmetlen szabály, a bürokrácia. Ebben a rohanó világban megvan az eshetőség, hogy kialakuljon a stresszterhelés, a stresszbetegség, amikor a szervezet kilendül a nyugalmi egyensúlyából.

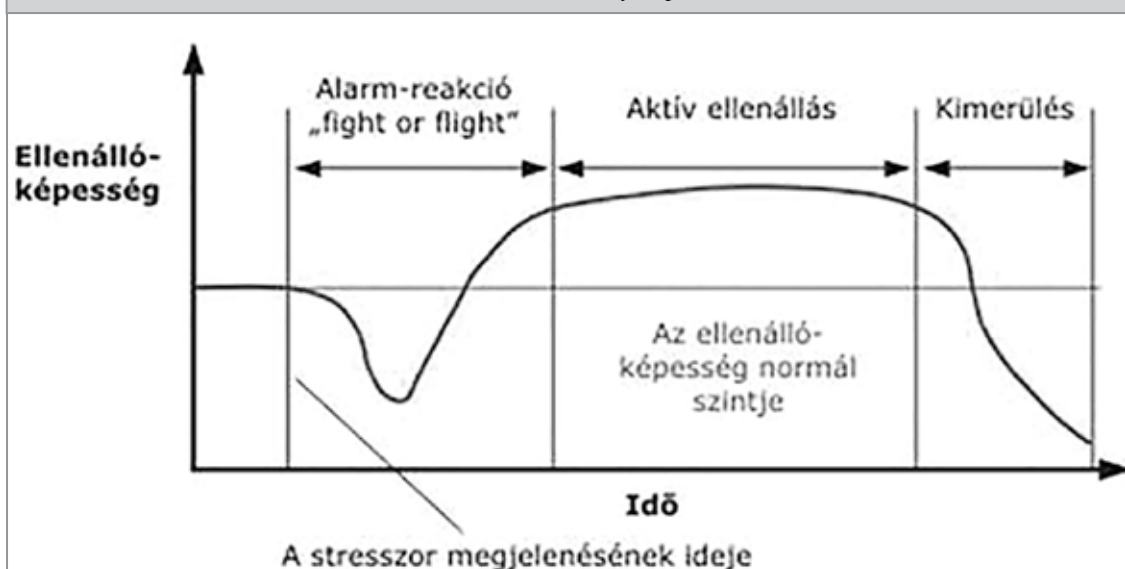
A komáromi Selye János Gimnázium

A stressz a latin „strictus” (szoros) szóból származik, igénybevételt jelent, és a szervezet nem specifikus reakciója minden olyan ingerre, amely kibillentí eredeti egyensúlyi állapotából és alkalmazkodásra kényszeríti. A stressz kifejezést ma a legáltalánosabb értelemben használjuk: az ember és környezete közötti kölcsönhatás folyamatában az újszerű magatartási választ igénylő helyzeteket stresszhelyzetnek nevezhetjük. Az élő szervezet bármilyen speciális ingerre meghatározott módon reagál. Ha egy idegen tárgy vagy egy rovar közeledik a szemünkhöz, az hirtelen becsukódik, de csak a szemhéj csapódik le. Ha megsúrja valami a kezünket vagy a lábunkat, elkapjuk, elrántjuk azokat, tehát nem érinti az egész szervezetet. Ezek specifikus reakciók. De ha az úton megyünk át, és észleljük a felénk száguldó autót, vagy ha egy dühös, vad kutyával találkozunk, akkor menekülni próbálunk, ebben az egész szervezet aktiválódására van szükség, beindul a vészreakció, melyet a vegetatív idegrendszer szimpatikus része irányít. Gyorsul a szívműködés és a légzés, emelkedik a vérnyomás, élénkül az agy tevékenysége, több vérhez és több energiához jutnak az izmok, mivel kitágulnak az erei, emelkedik a vércukorszint, viszont más testtájakon összehúzódnak az erek. Ez a bonyolult és összefüggő reakció a szervezet védekezésének szolgálatában áll, és lehetőséget teremt a harcra vagy a menekülésre. Akármilyen is támadja meg a szervezetet, az általános, egységes választ vált ki, tehát a szervezet ugyanazt a mechanizmust indítja be, egy adaptációs (rezisztencia) fázis alakul ki, a szervezet igyekszik alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez. Ha a külső hatás nagyon tartós, akkor a védekezési mechanizmus kimerül. Selye a provokáló tényezőket stresszo-

roknak nevezte el, az állapotot pedig stressznek. Ez a rendszer alakítja ki az adaptációs szindrómát, és ebben nagy szerepet játszik a mellékvese velőállományának hormonja, az adrenalin, amely elsősorban felelős az első fázisért (vészreakcióért), míg a mellékvesekéreg hormonja, a kortizon, a második és a harmadik fázisért felelős. A stresszorok jelenlétét a központi idegrendszer hipotalamusz része érzékeli, amely az agyalapi mirigyet, a hipofízist aktiválja, ennek hormonja az adrenokortikotropin (ACTH), mely a mellékvesében a kortizon kiválasztását serkenti. Selye bizonyította a központi idegrendszer és az endokrin rendszer összefüggéseit és kölcsönhatásait. A stressz nemcsak káros lehet, bizonyos mértékben az élő szervezetnek szüksége van rá ahhoz, hogy fenntarthassa aktivitását. Az ugyanolyan mennyiségű és minőségű stresszor a különböző egyedeknél eltérő hatásokat válthat ki, egyeseknél súlyos betegségeket okoz, míg mások alig vesznek észre. A stressz mindenkit ér, stressz nélkül tehát nincs élet, de a nagymértékű stressz kórokozó és életveszélyes. A stresszorokat tekintve a kiváltó okok között különböző eseményeket említhetünk meg. Sok esemény okozhat stresszt, néhányan közülük nagyszámú embert érinthetnek, ilyenek a háborúk, árvizek, nukleáris balesetek, földrengések; vagy akár a felgyorsult életvitellel kapcsolatos mindennapi események (pl. tömegközlekedés, munkavégzés) vagy az egyén életének nagyobb fordulatai: költözés, állásváltogatás, házasság vagy különböző betegségek. A stresszhatások tünetei minden személynél mások és mások. Egyeseknél a testi tüneteket lehet jobban érzékelni: elkezdnek ugyanis sokat enni vagy éppen veszíteni súlyukból, alvászavarokkal küszködnek,

vagy légzési problémáik adódnak; másoknál viszont a mentális feszültség tünetei a szembeötlőbbek, melyek depresszióssá és befelé fordulóvá teszik az egyént. Ők azok, akik hangulatváltozásokkal és viselkedési zavarokkal küzdenek. A szervezetbe kerülő adrenalin hatására emelkedik a pulzus és a vérnyomás,

A stresszreakció folyamata

fokozódik a verejtekezés, gyorsul a légzés, kitágulnak a pupillák, megemelkedik a vércukorszint, megfeszülnek az izmok. Az adrenalin szint emelkedése riasztja és reagálásra készíti az egész testet. A szervezet tárolja a felhasználatlan adrenalin, ami számos stresszel kapcsolatos tünetet eredményez: agresszivitás, ingerlékenység, kimerültség, bőrtünetek, emésztési zavarok, étvágytalanság, hasmenés, hányinger, fejfájás, hátfájás, nyakfájás, fokozott vizeletkiválasztás, gyengülő összpontosítási készség, depresszió, kilátástalanság és kétségbeesettség érzése, határozatlanság és feledékenység, a döntéshozó képesség csökkenése, kiszáradt száj, szapora pulzus, szívfájdalom.

A stresszhelyzeteket elkerülni szinte lehetetlen, az életünk velejárója. A hasznos stresszt Selye eustressznek, a károsat distressznek nevezte el. A pozitív stressz serkentőleg hat, segít a vészhelyzet elhárításában, és ezt követően rövid időn belül visszatér a szervezet a normális szintre. Erre példa, ha egy támadás ér bennünket az utcán, a stresszhormonoknak köszönhetően az izmainkban fokozódik a vérrellátás, megnő a vércukor, és ez a menekülést szolgálja. A negatív stressz inkább lelki folyamatokon nyugszik, általában egy élethelyzet idézi elő. Ezek a hatások különböző testi és érzelmi tünetek kialakulásához vezetnek, úgymint kézremegés, verejtekezés. Ilyen reakciót válthat ki egy veszekedés vagy sorban állás vagy különböző érzelmi állapotok. A stresszre adott reakciók között szerepel leggyakrabban a szorongás és a félelem. A szorongás bizonytalan, tárgy nélküli félelem, sejtésszerű, kínzó, figyelmünket és gondolkodásunkat széttziláló, emlékezetünket bénító, szervezetünket támadó, ezerféle testi izgalmi tünetet létrehozó, izmainkat görcsösen feszítő, testünket gúzsba kötő állapot, amely mindenki számára kellemetlen, rossz és kártékony. A félelem gyakoribb jelenség, és köznapibb helyzetekben lép fel, mely a veszély ismeretét feltételezi. A félelemnek van tárgya, míg a szorongásnak nincs.

*A komáromi Selye János Egyetem
a névadó tudós mellszobrával*

Egy másik általános reakció a stresszhelyzetekre a harag, amely agresszióhoz vezet. A frusztráció-agresszió hipotézis szerint valahányszor egy személy erőfeszítését egy cél elérésében megakadályozzák, agresszív hajtóerő keletkezik.

A krónikus stressz hatására számos ún. pszichoszomatikus betegség is kialakulhat: gyomorfekély, asztma, magas vérnyomás, krónikus fejfájás, pajzsmirigy túltengés, álmatlanság, irritábilis vastagbél-szindróma, szívinfarktus, egyes bőrbetegségek, impotencia, valamint alkoholizmus, kábítószerfüggés, pszichoneurózisok, pánikbetegség és depresszió. Egyes kutatók szerint rosszindulatú daganatok is kifejlődhetnek súlyos és tartós pszichés

stresszállapot eredményeként. Ez nem azt jelenti, hogy ezek a betegségek kizárólag stressz hatására alakulnak ki, de a stressz önmagában is okozhatja őket, ill. más tényezők mellett hozzájárul kialakulásukhoz azáltal, hogy gátolja az immunrendszer működését. A krónikus stressz lehetőséget teremt a bakteriális- és a vírusfertőzésre is, valamint ezek szövődményeire (ez lehet az alapja az arra hajlamos egyénekben a daganatképződésnek is).

Másfél évtizede a Munkahelyi Egészség- és Biztonságvédelem Európai Ügynöksége elindította a munkahelyi stressz elleni harcot támogató első páneurópai kampányát. A felmérések adatai szerint az Európai Unió tagállamaiban a munkahelyi stressz közel 40 millió munkavállaló egészségét (azaz az aktív népesség mintegy 28%-át) veszélyezteti. Bár a stressz a nőket látszólag érzékenyebben érinti, valójában mindkét nem számára valamennyi gazdasági ágazatban és a szervezet minden szintjén meghatározó problémaként jelentkezik. A szakértők ennek leggyakoribb okát a munkakörülmények feletti ellenőrzés hiányában látják. A munkahelyi stressz mind emberi viszonylatban (a gyakoribb megbetegedések), mind gazdasági vonatkozásban komoly következményekkel jár (a munkahelyi távolmaradások és az egészségügyi költségek mintegy 20 milliárd

euróval terhelik meg a közös kasszá, és akkor még nem is szoltunk a termelékenységek csökkenéséről).

Szervezetünk remekül képes kezelni, sőt akár a hasznunkra is fordítani a rövid stresszidőszakokat (pl. ilyenkor jobb teljesítményre vagyunk képesek, mint egyébkor). A hosszan tartó felfokozott feszültség azonban nem tesz jót sem a testnek, sem a léleknek. Azt a folyamatot, melynek során a személy megpróbál szembeszállni a stresszel, megküzdésnek nevezzük, s ennek két formája van. A személy összpontosíthat a speciális problémára, hogy megkísérelje azt a jövőben elkerülni vagy megváltoztatni. Ezt nevezzük problémaközpontú megküzdésnek. Foglalkozhat azzal is, hogy enyhítse a stresszkeltő helyzethez kapcsolódó érzelmi reakciókat, ha a helyzetet magát nem is tudja megváltoztatni. Ezt a folyamatot nevezzük érzelmeközpontú megküzdésnek. A testi tünetek kezelésén túl törekedni kell a stresszállapot felismerésére és a stresszor megkeresésére. Fel kell ismerni a változtatás szükségességét: el tudjuk-e távolítani a stresszort? El lehet kerülni? Tudjuk-e csökkenteni a stresszor behatásának idejét és erősségét? Tudunk-e új célt kitűzni? Csökkenteni kell a stresszre adott emocionális reakció intenzitását. Fel kell tennünk a kérdést: nem reagálunk-e túlságosan? Próbáljunk meg úgy tekinteni a stresszre, mint egy olyan helyzetre, amelyet meg kell oldani, s nem olyanra, amely le akar győzni. Meg kell tanulni, gyakorolni kell a stresszre adott fizikai és érzelmi reakció mérséklését. Ilyen a mély lélegzés, izomlazítás, a zeneterápia, de gyógyszerekre, feszültségoldókra is szükség lehet (de csak is orvosi ellenőrzés mellett). Erősíteni kell a test fizikai állapotát. Fontos a mozgás (kerékpározás, úszás, séta stb.), a dohányzás elhagyása, a kávé és ital fogyasztás csökkentése, továbbá a több, jobb, rendszeres alvás. Törekedni kell az érzelmi állapot stabilitására. Fontos a társasági kapcsolatok kiépítése, fejlesztése, ill. a reális célok kitűzése, az önismeret fejlesztése. Az az ember, akinek sok társas kapcsolata van, tovább él, és kevésbé valószínű, hogy stresszel kapcsolatos betegség támadja meg. A barátok és a család számos módon jelennek támaszt. Felvilágosításokat és tanácsokat adnak, társaságot nyújtanak, önértékelésünket védik, és elvonják figyelmünket a szorongásról. Klinikai vizsgálatok igazolják, hogy a meditáció oldja a feszültséget. A kamilla és más gyógyfüvek áldásos hatását már évezredek óta ismerik, de nagyon hasznos, ha C-vitamint vagy C-vitamin tartalmú gyümölcsöket fogyasztunk. A ginseng gyökér közismerten óvja a szervezetet a stressz

hatásaitól, mivel támogatja a hormont termelő szervek működését. Kutatások bizonyítják, hogy a zene csökkenti a vérnyomást, sőt még a stresszhormon-szintet is a vérben. Ezért ajánlott, hogy naponta tartsunk egy kis szünetet, és hallgassunk megnyugtató dallamokat. Amikor úgy érezzük, hogy a szorongás szinte már megbénít, idézzünk fel valamit, amivel kapcsolatban ugyanilyen feszültséget éreztünk egy évvel ezelőtt. Mennyire tűnik fontosnak most? Próbáljunk előremenni egy évet az időben, és tekintsünk vissza a jelenlegi gondunkra. Időutazásunk végén valószínűleg már nem is tűnik olyan kétségbeejtőnek a helyzet.

Fel kell ismernünk, hogy a rohanó társadalmunkban a krónikus stressz komoly népegészségügyi kockázati tényező és a korai egészségromlás és halálozás bizonyított rizikófaktora. A stressz a betegségeket okozó tényezők között az egyik legelőkelőbb helyen áll, tehát Selye János alapkutatási felismerése a gyakorlati orvostudomány számos területén diagnosztikai és terápiás jelentőségű.

Felhasznált irodalom:

Borsi Lieber Katalin: *Hogyan kezelhető a mindennapi stressz?* <http://www.webbeteg.hu/cikkek/psziches/4228/hogyan-kezelhető-a-mindennapi-stressz> Hozzáférés: 2016. május 10.

Csaba György: *Selye János és a stresszelmélet. A természet világa*, 138. évf. 12. szám. 2007. december

Goewey Don Joseph: *Nagy stresszmentesítő könyv*, Angyal Menedék, Budapest, 2014.

Haller József: *Stressz, agresszió, siker*, Calibra, Budapest, 1997.

Hoffmann David: *Stresszkontrol*, Édesvíz Kiadó, Budapest, 1991.

Incze Adrienne: *Feszültség alatt: a stressz*, Vital Pszichológia, Budapest, 2011.

Kopp Mária: *Mit jelent Selye János munkássága?*, Semmelweis Egyetem, Budapest, 2007.

Lewis David: *Stresszkontrol egy percben*, Maecenas Kiadó, Budapest, 1999.

Lyles Terry: *Inspiráló stressz*, Mandala-Veda, 2007.

Markham Ursula: *Stressz ellen nőknek*, Novella, Budapest, 1997.

Selby John: *Érezd jól magad*, Édesvíz Kiadó, Budapest, 1991.

Selye János: *Életünk és a stressz*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967.

Selye János: *Stressz distressz nélkül*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976.

Valló Ágnes: *Pszichoterápiás módszerek – a relaxáció*, Egészségkalauz, Budapest, 2010.

Puskel Péter

VALENCIA, VALENCIA...

...dúdolom magamban az ismert canzonetta dallamait – miközben repülünk az emelkedési sebességre kapcsol, és lazán, szinte észrevétlenül leválik a temesvári reptér kifutópályájáról. A felszállásnak megvan a maga szertartása, és még akkor is izgalmas, „felemelő” pillanat, ha már nagyon sokszor átéltük. Feleségem ilyenkor megszorítja a kezem, majd mikor város tornyai rézsútosan rajzolódnak ki a horizonton, és az emelkedés egyenletes, mindketten megnyugszunk.

Három óra a felhők birodalmában, majd sima landolás Valencia repterén.

Utazás közben volt időnk elismételni az ötnapos út programját, amit otthon, gondos „előtanulmányok” során dolgoztunk ki. Ha minden bejön, a nagyságrendben harmadik spanyol nagyváros minden fontos látnivalóját „kipipálhatjuk.”

Mindketten szeretjük Spanyolországot. Az utóbbi években bejártuk a keleti, déli partvidéket Gaudi Barcelonájától Granadáig és Sevilleig. Persze az önköltséges spanyol „tanulmányútból” Madrid se maradhatott ki. Itt készült kedvenc fo-

tóinkat általában hosszú téli estéken nézzük át újra: Katalán földön, Messi Nou Camp arénájának lelátóján, vagy a Sagrada Familia-székesegyházban; Madridban a bús képű La Mancha lovag és hűséges szolgája, Sancho Panza szobra előtt, vagy a spanyol felségvizeken elterülő Kanári-szigetek egyedi növényvilágát csodálva...

Valencia ebben a megközelítésben kevesebbet ígért, noha tengeri kikötője a legnagyobb Európában. Ráadásul Santiago Calatrava, a 21. század egyik legnagyobb építész alkotta városrészről csodákat olvashattunk. Tulajdonképpen ez tűnt a valenciai kaland legnagyobb kihívásának. Barcelona a „művészi cifrázásban” utánozhatatlan Gaudija után hogyan fest a korszerűségében és funkcionalitásában világhírű másik spanyol építész-zseni megálmodta tudományos és művészeti negyed.

No, de ne ugorjunk a történetek elébe!

Valencia azért tartogatott néhány meglepetést.

A metró a reptérig közlekedik. Soha sehonnán még nem jutottam a reptérről a belvárosba egyetlen, olcsó vonaljeggyel.

Ez volt az első kellemes benyomás. A városháza előtti tér szomszédságában jöttünk fel a mélyből.

A tömegközlekedés később se okozott csalódást. Nyomát se láttam a mediterrán lazaságnak. Ha megkérdezed a sofőrt – a jegyet is nála vásárolod –, nem feledkezik meg figyelmeztetni, hol kell leszállnod. A legtöbb járat a városháza előtti térről indul, és oda érkezik. Könnyű a város bármely pontjára eljutni, nehéz eltévedni... Pedig Valencia közel egymillió

A városháza és környéke (Puskel Emese felvétele)

metropolis. Hatalmas régió központja. És semmihez se fogható és hasonlítható, már nyelvében sem. Nem spanyol, pontosabban nem egészen az, de nem is olyan eredeti és sajátos, mint a katalán. Helyenként azt hinnéd, hogy a franciához hasonlít, ám mégse. Az egyik idegenvezető kérdésünkre, hogy hová „skatulyázhatnánk” be a helyi nyelvet (nyelvjárást?), hiszen az utcablák se (egészen) spanyolos hangzásúak, kurtán azt felelte: sehova: Ez valenciai nyelv.

No, megint tanultunk valamit. És gondolataink máris és ismét hazaszállnak, ahol még a város magyar utcanéveiért is hosszas politikai közelharcot kellett megvívnia a városi önkormányzat nem román tanácsosainak.

Séta az óvárosban (Puskel Emese felvétele)

Valencia történelmi belvárosának látnivalóit jó időbeosztással három nap alatt meg lehet nézni.

Az egykori gótikus selyembörze éppen tíz évvel ezelőtt lett az UNESCO világörökségének része. Lélegzetelállító a legnagyobb csarnok. Az ember ilyenkor aligha tud másra gondolni, mint arra, hogy hatszáz-hétszáz évvel ezelőtt már milyen alapos szakmai tudás és finom ízlés birtokában tudtak építkezni Európa különböző részein. És milyen boldog és szerencsés az a nemzet, amelyet a történelmi viharok forgószele megkímélt a nagy pusztításoktól, a Közép-Kelet-Európát bő fél évszázadon át megszálló törökdúlástól, a világháborúktól. Bár, ha a spanyolokat kérdezzük, ők történelmük a mór megszállás alatti időszakát említik, noha lépten-nyomon találkozunk a mór építészet fennmaradt remekműveivel. Például a

maga nemében egyedülálló és elképzelhetetlenül dekoratív épületben berendezett Kerámia Múzeumban. Egyébként az ún. Torres de Serranos, Európa legnagyobb gótikus kapuja, egy hajdani nagy erődítmény része (Napóleon hadainak is ellenállt), ma is turisztikai látványosság. A torony tetejébe 140 lépcső vezet, ahonnan lenyűgöző a lábunk előtt elterülő metropolis látványa. A toronyok kavalkádja. Egészen sajátosak a spanyol városok épülettornyai. Jobb kifejezést nem találok rá, mint az, hogy cifraságukban felülmúlhatatlannak tűnnek. Merőben mások, mint Párizs, Bécs vagy Budapest hasonló rendeltetésű épületdíszei.

A belváros élelmiszerpiaca (Mercado Central) zseniálisan megépített, üvegfalai miatt nappali fényben úszó vásárcsarnok. A spanyol gasztro-nómia egyik fellegrája. A magyaros étrend megszállottja vagyok (az idei Bocus D'Or verseny magyar „séfjeinek” győzelme felvillanyozott), de el kell ismernem, hogy az ételmezés tudománya, a konyhaművészet az itt látott alapanyagokból könnyebben tud feljutni a csúcsokra. Szóval, élmény volt a javából a piacok csimborasszója.

Valencia városjelképe a denevér. A városháza tornyának legtetején terjeszti ki szárnyait. Az épület, megfelelő biztonsági ellenőrzés mellett, látogatható. És megéri betérni! Bálterme káprázatos. A városi tanács egy jóval szerényebb teremben ülészik. És itt van a Vároštörténeti Múzeum is. Ez is tanulságos. Talán egyszer az aradi városháza díszterme is állandó jelleggel megnyílik az idegenforgalom előtt. Vajon az aradiak hány százaléka tette be legalább egyszer a lábát a mai Ferdinand terembe? Hát igen. Arad nem Valencia, de, sajnos, még nem is Kecskemét. Merthogy a szomszéd városban az idegenvezető egyszerűen elkérte a kapustól a díszterem kulcsát (vasárnap volt), és megmutatta a remek üléstermet, amelyet egyébként házasságkötéskor is igénybe vesz a násznép.

Tanulni a jobbtól nem szégyen, dicséretes (lenne).

A 13. században kezdték el a valenciai székes-egyház építését, és a 15-ikben fejezték be. Gótikus

és korai barokk elemek ötvöződnek a hatalmas templomban. De ennél izgalmasabb a szentély közepében, biztonsággal őrzött kehely. A helyi legenda szerint ez a Szent Grál, amiből Jézus ivott az utolsó vacsorán, vagy amiben vérét felfogták. (Minden bizonnyal azonban csak a Szent Grál egy hasonmását őrzik a katedrális szentélyében, hiszen a Grál-legendát illetően nagyon eltérő a tudósok véleménye.)

A valenciaiak azért nem mentek a szomszédba egy kis eredetiségért.

Íme egy újabb példa: hosszú időn át komoly veszélyt jelentett a terjeszkedő városra a gyakran megáradó Túrria folyó. Gondoltak egy nagyot, és „odébb” tették. Magyarán eltérítették egy mesterségesen kreált új mederbe, távolabb a várostól.

Hogy mi lett a régi folyómederrel? Kiszárították, és sétányokkal övezett hatalmas parkot alakítottak ki a helyén. A hidakat viszont meghagyták. Így a belvárosból az újvárosba a park fölött ívelő régi hidakon lehet eljutni.

A város másik látványosság a Biopark. Ez tulajdonképpen egy hatalmas állatkert, ahol az állatok természetes környezetükben élnek. A prérrik, sivatagos területek, pálmák, barlangok és madarak világában egymással békésen megférő nagy- és kisállatok. A veszélyes ragadozóknak még hatalmasabb és hitelesebb az életterük. Egymástól, illetve a látogatóktól csak egy széles vizesárok választja el őket.

Legvégére hagytuk Calatrava, a zseniális építész szülővárosának szánt ajándékát: a Művészetek és a Tudományok Városát. A futurisztikus építmények java egy mesterséges vízfelületen áll,

mégpedig úgy, hogy napos időben mindegyiknek az árnyéka is látszik. Valósággal „szédíti” a látogatót. Itt van Európa legnagyobb óceáni akváriuma és főleg az űrkutatásra alapozott Tudományok Múzeuma. A planetáriumban lézerszínház.

Számomra azonban mindennél izgalmasabbnak tűnt itt a Művészetek Háza és benne az Operaház. Három föld alatti és tíznél több föld feletti emeletből álló, ultramodern formájú építmény. Maga az opera nagyterme káprázatos. Fehér és kék kerámiával díszített, 1800 férőhelyes, elsőrendű akusztikájú nézőtér. Belseje merőben eltér a klasszikus színháztermektől. A színpad méretei is lenyűgöznek. Egy pillanatra behunyom a szemem, és máris látni vélem Carment, és hallom a fergeteges Habanerát: „mert a szerelem, mint a lepke...”

Csodálatos élmény lehet egy élő előadás Európa egyik legnagyobb operaházában!

Az előadások szünetében a publikum emeleti pálmakertben élvezheti a friss levegőt. Az épület számtalan próbatermében a világhírű tenor, Plácido Domingo nevét viselő alapítvány támogatását élvező fiatal énekesek fejleszthetik tudásukat.

És van itt egy felszereltségében és dimenzióiban hasonló méretű hangversenyterem is.

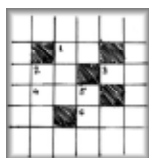
„Valencia...”, dúdoló magamban az ismert dalt, lelki szemeim előtt megjelenik Domingo délceg alakja, érces tenorja, noha sose hallottam élőben.

Ez a város mély nyomot hagyott bennem. Álomban olykor sétálunk forgalmas utcáin és egy csendes kisvendéglőben paellát (rizses húst) és horchatát (sajátos üdítő) tesz elénk a pincér.

Nem rajongok a spanyol konyháért, de a hely szelleme elfogyasztásukra készletet.

A Művészetek és Tudományok városa (Puskel Emese felvétele)

Brittich Erzsébet

170 ÉVE SZÜLETETT FESTŐ 140 ÉVVEL EZELŐTT KÉSZÜLT MŰVE

1	2	3	4 I	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	U↓
16						17					18				
19					20				21		22		23		
24			25							26			27		
28		29			30				31			32		33	
34		35		36			37	38				39	40		
41	42		43		44	45			46		47				
	48			49		50		51		52			53	54	
55		56			57		58					59			60

VÍZSZINTES: 1. Az 1876-ban készült olajfestmény címe 16. Eltölti a telet 17. Költői napszak 18. Étkezőkocsi a vonaton 19. A festmény alkotója (1846–1879) 22. Jód vegyjele 23. Német tea 24. Fordított növény 25. 1870-ben a festő ebben az országban tanult, s ez nagy hatással volt későbbi munkásságára 27. Kiejtett mássalhangzó 28. Határ-rész 30. Vízi élőlény 31. Oxigén, vanádium, nitrogén és foszfor vj. 33. Korjelző rövid. 34. Kálium vj. 36. Feltételes kötőszó 37. Firenze folyója, ék.f. 39. Tréner 41. A festő itt végezte a középiskolai tanulmányait 44. Jövendő 47. A filmrendező csapata, névelővel 48. Női név 50. Nitrogén vj. 51. Román estélyek 54. A mélybe 55. A festő szülőhelye 57. ... fű, csombor 59. Lekvár 60. Mint vízsz. 50. sz.

FÜGGŐLEGES: 1. Útszegély 2. Esti ital alapanyaga 3. Valaminél lennebb 4. Légköri képződmény 5. Szabó szerszáma, ék.h. 6. Nemzetközi norvég autójel 7. A mágneses indukció alapegysége 8. A gyümölcsstartósítás egyik módja 9. Jód, tellúr és nitrogén vj. 10. Mint függ. 6. sz. 11. Nemzetközi spanyol autójel 12. Angol férfinév 13. Mint vízsz. 54. sz. 14. Napszak 15. Leszáll a repülőgép 20. Álhaj 21. Réges-régi 26. Bár 29. Éktelen kúszónövény 31. ...est, heti műsorfüzet 36. Hidrogén vj. 38. Tenger Antarktis partjainál 40. Deutérium és trícium vj. 42. A sugárzás mértékegysége 43. Deutérium, nitrogén, oxigén vj. 45. Yoko ..., ék.f. 46. Román pénznem 47. Azonos betűk 49. Régi római aprópénz 52. Reviczky Károly 53. A közelebbi 55. Oxigén vj. 56. Vatikáni autójelzés 57. Bór vj.

Kövér Péter

MAMIKA MAROKBESZÉLŐJE

„Halló! Itt a becsületes megtaláló beszél!”

Amikor a hírek a faluvégi kútnál cserélődtek, vagy a kisdobos kidobolta, hát az régen volt. A füstjel, a harangszó, a postagalamb se időszerű. A levél körülményes. Graham Bell, Marconi és Puskás Tivadar óta mindenki távbeszél. Mára a hordozható telefon ott lapul a többség zsebében. Nevezik mobilnak vagy cellulárisnak angolul, németül, angol szóval handy, ami angolul nem jelent semmit. Magyar neve marokbeszélő, ami annyira elfogadott, mint a nyaktekerészeti mellfekvenc.

A kis okos smartphone egyszerre távbeszélő, fényképező, vekker, postaláda, naptár, vibrátor, időjárásjelző, térkép, lexikon, rádió, újság és státuszszimbólum. Meg még tudom is én, mi a frász...

Hogy mennyire függő viszonyba kerülünk vele, akkor derül ki, amikor nem találjuk vagy elveszítjük. Hülye érzés. Nem elég, hogy nem férek hozzá saját adataimhoz, de esetleg más megtudja titkaimat, lehet, hogy az én költségemre. Aki már járt így, még ha csak egy-két napra is, az ismeri a helyzetet.

Kocogni mentem a Svábhegyre. Megszerettem a környéket. Hangulata és történelme van, évszakként másként szólít meg. Ilyenkor elszaladok a Jókai iskoláig, el a nagy mesemondó szobra előtt, aki egy padon ül, mögötte egy tátott szájú bronz kislány megbabonázva hallgatja, hogy mit tud ez a Mór. Megsimogatom a buksi fejét. „Jó fej vagy, Móric!” – mondom, és kanyarodom is vissza, lefelé, hazafelé egy fákkal szegélyezett mellékutcában, a követségek között. „Nicsak, egy telefon!” Egy óvoda előtt, az útszéli levelek közt. Jó, hogy nem ment át rajta egy autó. Megálltam, felvettem. Még volt benne saft. Megnyomtam a gombot, és képernyőkímélőnek két aranyos kisfiú képe jelent meg. Körülnéztem. Közel és távol nem volt senki, akinek vissza lehetett volna adni. Zsebre raktam hát, hogy otthon döntsem el, mit tegyek. Szerencsére ki tudtam nyitni a „telefonkönyvet”. Több tucat név közül kiválasztottam Mamikát. Gondoltam, ő biztosan útba igazít. Fel

is hívtam menten. Nyilván látta, hogy a gyereke hívja, ezért kezdettől felvilágosítottam, hogy én vagyok én, azaz a becsületes megtaláló, aki vissza szeretné adni a telefont a tulajdonosának.

„Halló! Mamika? Ne tessék megijedni, itt a megtaláló beszél, és ha ön a telefon tulajdonosának a mamikája, akkor arra kérem, mondja meg neki, hogy megvan a telefonja. Hívja a saját számát, és megmondom, hol veheti át. Egyébként a gyerekek elragadóak.”

„Hogy mondja? Maga megtalálta a lányom telefonját? De hogy mondjam meg neki? Rám se nyitják az ajtót, csak néha csengetnek fel, nagy ritkán. Van azoknak elég gondjuk, rám már nem marad idejük. Csak a gyerekek, azokat viszik lovagolni meg angolra. Hat hete eltörtem a kezem, azóta gipszben van. Nem tudok mosakodni, fejet mosni, ki se járok a házból. Egy irgalmas szomszéd vásárolt be néha. A vejem, az is csak a hivatalban. Lót-fut, igazgat, azt se tudják, élek-e, vagy halok. Maradt a televízió... Nagyon magamra hagytak, pedig nem ezt látta a lányom otthonról. Megváltozott az egész világ, hát mit csináljak?!”

„Igen, Mamika, de akkor most kit hívjak fel, kinek adhatom vissza a marokbeszélőt?”

„Nem is tudom. Hívja a vejemet, a Jenőt, az majd elintézi.”

„Köszönöm, Mamika, úgy lesz, de ne szomorkodjon már annyit! Nemsokára leveszik a gipszet, akkor minden könnyebb lesz. A tavasz is itt van mindjárt, ki lehet menni a levegőre, a gyerekek is biztosan jönnek, behozzák az életet. Úgyhogy ne tessen már búsulni, meglátja, minden jóra fordul. Kívánok jó egészséget!”

Rögtön utána hívtam Jenőt. „Halló, Jenő?” Nyilván látta, hogy a felesége hívja, mert aranyomnak szólított. „Ne ijedjen meg, Jenő, csak én vagyok, a becsületes megtaláló”, és elmeséltem, hol és hogyan leltem meg a mobilt. Rámutattam, hol veheti át. Nagyon köszönte, mondván, hogy fél öt és hét között jön. „Ne-ne, nem úgy megy ez, Jenő! Én most nem ülök itthon egész nap miatta, de hívja a számát, a telefon nálam lesz, és megmondom, hol leszek.” Ebben megegyeztünk. Megemlítette, hogy atipikus, ha valaki visszaad egy mobilt, ahelyett hogy ellopna. „Lehet, hogy Magyarországon ez így van, de én erdélyi vagyok, és ott visszaadjuk az ilyesmit.” Éreztem, hogy ez a találát ült! Újra megköszönte, és beakarta fejezni, amikor a szavába vágtam.

„Van itt azért még valami, Jenő! Beszéltem Mamikával. Ezt nem lehet vele csinálni, Jenő! Ott van szegény magában, gipszben a keze, egy panaszözön. Én most

megvigasztaltam, jó húsz percembe került. Micsoda dolog ez, Jenő? Szégyellje magát! Ha vissza akarja kapni a mobilját, ígérje meg most, hogy törődik Mamikával! Fejet se tud mosni, ezért megmosom a magáét. Értjük egymást, Jenő?”

„Hm, igaza van. Úgy lesz”, hümmögte halkán és elköszönt.

Egy kávézóban üldögéltem barátaimmal, amikor megszólalt a zsebemben a talált tárgy. Megadtam Jenőnek, hol vagyok, megköszönte és jelezte, hogy most indul. Kis lelkiismeret-furdalásom volt, hogy talán túl sok hányást tettem a szemére, ezért vettem két csokoládényszit a két kis huncutnak, és felkészültem arra, hogy barátságos képet vágjak. Ekkor bejött egy mosolygós, jó kiálású fiatalember a kávéházba. Odajött, és udvariasan bemutatkozott. Már adtam volna át a telefont, amikor jelezte, hogy nem ő az, kijönnék-e a ház elé, mert Jenő ott van. Hatalmas fekete Mercedes állt a tilosban. Amikor a sofőr feltárta a hátsó ajtót, Jenő ugrott ki sportosan. Visszaadtam a telefonját, átnyújtottam a nyuszikat is, és kellemes ünnepeket kívántam. Intett a gorillának, hogy indulhat, amikor odaléptem az ablakhoz. „Aztán Jenő, tudja, mi erdélyiek... Ahogy megegyeztünk... Mert letöröm a derekát...!”

Idézőjel

Az ember akkor öregszik meg, mikor mosolyog azon, amin valaha sírt, és nevet azon, amiért valamikor a fogát csikorgatta.

Móra Ferenc

Addig nemigen lehet erős az ember, amíg a dolgoknak a humoros oldalát nem látja.

Ken Kesey

A világban, bármely rettentő pillanatában, mindig van humor, csak nem mindig találta ember hozzá.

Esterházy Péter

Igazán nevetni: ez a legtökéletesebb szépítőszer.

Eötvös Károly

Bármi nyomaszt, letör vagy boldogtalanná tesz, bármitől rosszul érzed magad, ha sikerült fölemelni a gu-bancos hétköznapiakból a lelkedet, hirtelen kisüt a nap, és felderülsz. Minden nevetés: felszabadulás.

Müller Péter

Pálfi Kinga

TALÁLKOZÁS LÁZÁR ERZSÉBET OLIMPIKONNAL

A sikernek egy titka van, mégpedig az, hogy szívvel-lélekkel kell húzni, mondja az aradi evezőssport egyik legendája, Bartáné Lázár Erzsébet. Rövid, de páratlanul gazdag sportpályafutása pedig jól bizonyítja mindezt. Számos román országos bajnokság győztese, kétszeres Európa-bajnoknő, Európa-bajnoki ezüstérmes, világbajnoki ezüstérmes és az 1976-os montreali olimpia bronzérmese kormányos négypárevezős versenyszámban.

Hol máshol, mint a Maros partján találkozunk Bartáné Lázár Erzsébettel, az aradi evezőssport hőskorának kiemelkedő alakjával. Régi csapattársával, Szilágyi Mariannával együtt 83. születésnapján köszönti egykori edzőjét. Közben az emlékek gyorsan visszatérnek. Bartáné Lázár Erzsébet, vagy ahogy mindenki ismeri, Zsóka mindig is komolyan vette a sportot, erős akarat és ambíció fűtötte.

Koppenhága, 1971

– Mondhatom, hogy a legkomolyabb kislány volt. Junior volt, amikor hozzám került, mert az apja sportoló volt, és úgy ismertem meg őt. Zsóka sokról mondott le, hogy ilyen jó eredményhez jusson. Nagyon sokat akart is csinálni, és csinálta is. Szerette a sportot. – jellemzi röviden Moțicané Laub Maria nyugalmazott evezős edző, egykori mestere.

Szilágyi Marianna nagyon szeretett Zsókéval egy csapatban versenyezni. Két országos bajnokságot nyertek az aradi klubnak dublóban, azaz kétpárevezős versenyszámban. – Az ember izgul is, mikor egy ilyen nagy sportolóval húz, mint Zsóka, az izgalom dupla volt a startnál, mert

nyerni akartunk. Ő biztatott, mivel én jóval fiatalabb voltam, jóval később kezdtem az evezést, de akarat volt bennem, és lehet ezt ő is látta valahol – emlékszik vissza a többszörös román evezős bajnok.

– Abban az időben sok evezős volt, igazi klubélet zajlott lent a Maros partján – idézi fel gyermekkorát Lázár Zsóka. Alig 14 évesen édesapjától tanult meg evezni, aztán a Vasutas, majd az aradi UTA textilgyár sportklubjában tökéletesítette tudását. 17 évesen bekerült az országos válogatottba, de aradi klubjához mindvégig hű maradt. – Itt tanultunk meg úszni a Maroson, tanár nélkül, egyik a másikat tanítottuk, és nagyon jól úsztam a végén, és itt voltak a klubok is. Nagyon tetszett, hogy gyerekként láttam az evezősöket. Nyolcasok, fiúk, lányok, több csapat, négyesek, dublóban, szimplában – meséli az olimpiai bronzérmes evezős, miközben megérkezőnk az otthonába.

Perceken belül előkerül a régi fotók közül az olimpikon hazatérését megörökítő fénykép. Nem meglepő, hiszen Zsóka eredményei közül arra a legbüszkébb, hogy az 1976-os montreali olimpián bronzérmet nyert kormányos négyesben. A világ női evezősei először kaptak részvételi jogot, a román női evezőssport számára

Az 1976-os olimpián

pedig ez volt az első olimpiai érem. – Első lett Németország, a kelet-németek, második Oroszország, a harmadik helyen pedig a román csapat végzett – teszi hozzá.

Nagyszerű sikersorozat áll mögötte. Huszonkétszer nyert román bajnokságot, kétszer is Európa-bajnoki aranyérmet szerzett kormányos négyesben, Európa-bajnoki ezüstérmet vehetett át, és világbajnoki ezüstérmet szerzett Svájcban. Mindezt úgy, hogy alig tíz évet versenyzett a román válogatott színeiben.

– Én azt mondom, könnyű volt, mert mindig igyekeztem. Nekem könnyű volt. A csapatban felnéztek rám, mert jó sportoló voltam, komolyan vettem a dolgokat, és mindig igény tartottak rám. Komolyan sportolni és csinálni, amit elkezd az ember, azt kell csinálni végig szívvel-lélekkel – vallja a Bukarestben eltöltött évekről. Ráadásul ez a titka a sikernek, mondja a bajnoknő, aki a vízen találta meg élete párját is.

– Katona voltam, és a Steauanál eveztem. Volt egy verseny Snagovon, Zsóka megnyerte, de akkor ő még junior volt, fiatal, 17 éves, és én segítettem neki a mólónál, hogy kikössön a hajóval. Az volt szorítóm első közeledésünk egymáshoz – mondja férje, Barta Mihály.

Negyven éve élnek boldog házasságban Aradon. Az olimpiai szereplés után ugyanis Lázár Erzsébet búcsút mondott az evezésnek, és a család mellett döntött. De azóta is mindig összeszorul a szíve, amikor a Maros-parton sétálva meglát egy-egy evezős hajót.

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A Szövétnek nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumában nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

LAPZÁRTA

A következő, augusztusi számunk lapzártája július 25.; a megjelenést 2016. augusztus 20-ra tervezzük.

Köszönjük

Balogh Enikő, Bartha Anna,
Budai Tibor, Csiszter Kálmán,
Fogarasi István (Royal Standard Corp. Kft.),
Mészáros Dávid, Dr. Papp Attila,
Dr. Tusz Ferenc
és Szanda László (Rural Service Kft.)

nagylelkű támogatását.

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XX. évfolyam, 3. (112.) szám

Kiadja:

az Alma Mater Alapítvány, Arad

Postacím:

310085 Arad,

Str. Calvin nr. 22

Tel: +40/740-955132

+40/257-281140

E-mail:

belami@belamisport.ro

juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Szerkesztő bizottság:

Fekete Réka, Ilona János, Matekovits
Mihály, Pataky Lehel Zolt, Puskel Péter,
Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka,
Siska-Szabó Zoltán, Szilvágyi Zolt,
Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés: Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Móré-Sághi Annamária

Címlapon:

Csomós Roland felvétele

A hátsó borítón:

Erdőben (Bodó Judit felvétele)

A terjesztésben együttműködnek:

Bartók Mária, Britrich Erzsébet,
Csanádi János, Erdélyi Ildikó, Kori Edina,
Németh Anikó, Pirocska István, Szilvágyi
Sándor, Tóthpál Renáta, Vágási Márta,
Zilahy András

Olvasóink a Szövétneket megtalálják a Tulipán és a Jelen könyvesboltban, valamint egyházainknál.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

KOZMA SIMON VIASZ DOMBORMŰVEI

Találkozás

Családja

A hit tisztasága

Éjjeli gondolatok

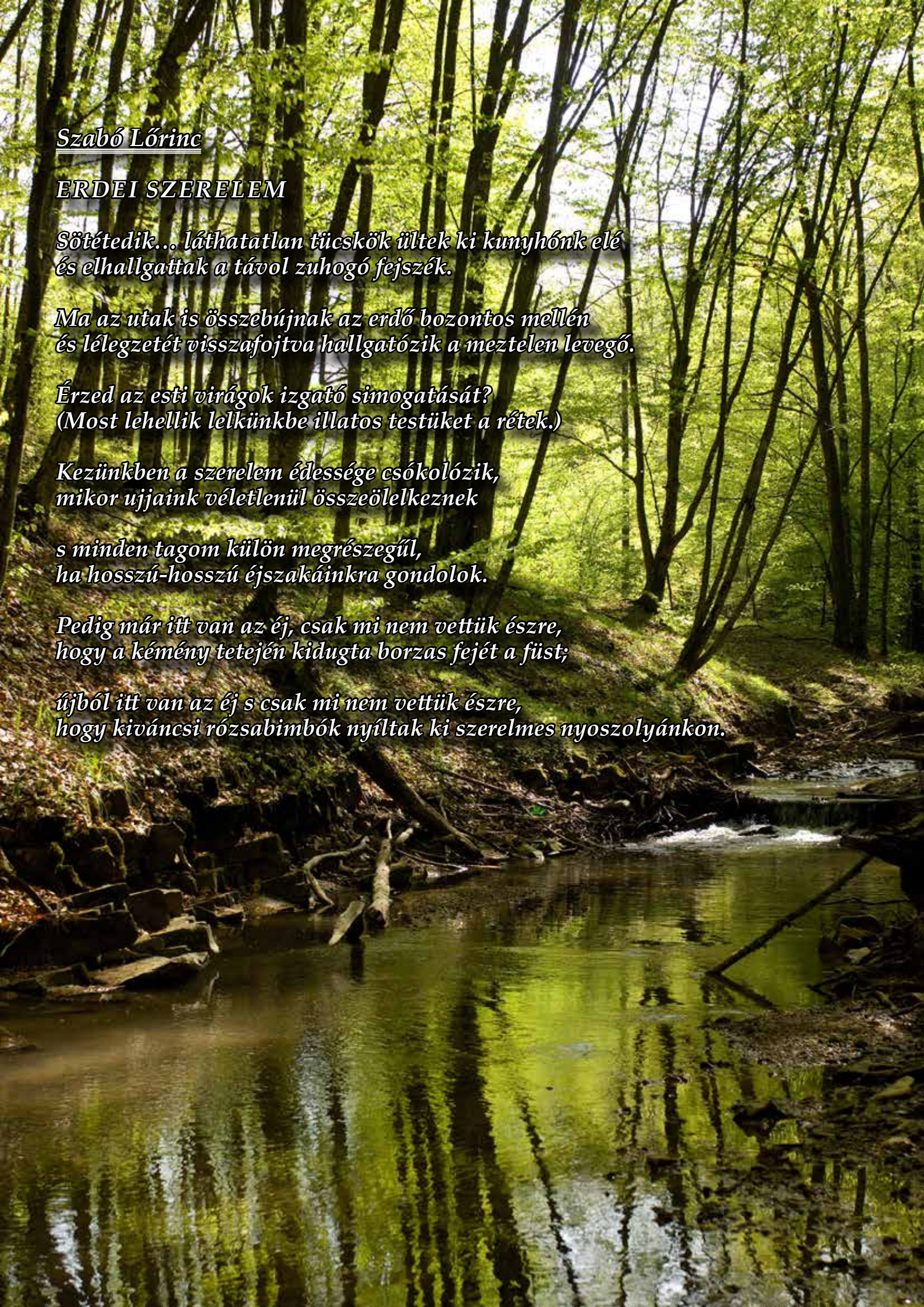
Az öröm pillanatai

Anyai szeretet

Családi kör

Szabó Lőrinc

ERDEI SZERELEM

*Sötétedik... láthatatlan tücskök ültek ki kunyhónk elé
és elhallgattak a távol zuhogó fejszék.*

*Ma az utak is összebújnak az erdő bozontos mellén
és lélegzetét visszafojtva hallgatózik a meztelen levegő.*

*Érzed az esti virágok izgató simogatását?
(Most lehellik lelkünkbe illatos testüket a rétek.)*

*Kezünkben a szerelem édessége csókolózik,
mikor ujjaink véletlenül összeölelkeznek*

*s minden tagom külön megrészegül,
ha hosszú-hosszú éjszakáinkra gondolok.*

*Pedig már itt van az éj, csak mi nem vettük észre,
hogy a kémény tetején kidugta borzas fejét a füst;*

*újból itt van az éj s csak mi nem vettük észre,
hogy kíváncsi rózsabimbók nyíltak ki szerelmes nyoszolyánkon.*